

ქარის ნაწილს უზა-
სრთ ვგზავნებათ.

4 ივლისი, 1920 წ.

მხედარი

ფასი 10 მან.

№ 6.

ორგანო საგზ. საინ. კულტ.-განათლ. საქმიისა.

№ 6.

ტფილისი 4 ივლისი.

სალამი საუკუნეთა შორის დღევანდელი დღე უმსწყინვა-
ბათოშს. ღესია საქართველოს ისტორიაში.

დღეს ბათოშსა და მის ოლქში ზემით შედის საქართ-
ველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკის დარაზმული მხედრობა
ბათოშის სიმამრებზე ფრიალებს საქართველოს დროშა.

შუბ-მოღერილი თეთრი გიორგი, თეთრის რაშით, თეთ-
რის გულით და ნათელის გონებით დღეს იარაღით ფეხ-
ვეშ სთელავს. ცეცხლის მრუქვევ ვეშაპს, რომელიც ბათო-
შის კარიბჭეს ჩაყლაპავს უქადლა.

დღეს უაღრესათ გამომხეურდა ჩვენი რესპუბლიკის ზნე-
ობრივი ძლევამოსილება.

დღეს ყველაზე ძლიერ ცხადყოფილია ჩვენი მთავრობის
გონიერი პოლიტიკა.

დღეს, ყველა მტერ-მოყვარეთათვის საგრძნობელია ჩვე-
ნი სახელოვანი მხედრობის მოელვარი ხმლის ძალთა-ძალი!

დღეს შარავანდელით იმოსება საქართველოს მხედრობის
ძლევამოსილება.

ბათოში ქართველი ერის გულითადი სიყვარულის ნეს-
ტანია!

დღეს დედა—საქართველომ ჰპოვა თავისი გაწამებული
შვილი—სამუსულმანო საქართველო!

წამებული შვილი გულში ეხუტება მოსიყვარულე და
მაგდარს დედას!

სალამი ჩვენს თანამოძმე მუსულმან-ქართველობას!

სალამი მთავრობას.

სალამი ძლევამოსილ მხედრობას!

სალამი ბათოშს!

ბათოშის გადმოცემა

(საქ. დებ. სააგ.).

ბათოში. (საქ. კორ.). კუკ-კოლოსის განკარგულებით
გაგზავნა ინგლისის ოფიცრები მთარგმნელებით, იმ მიზნით,
რომ ხალხს აუწყონ ანტანტის ნება-სურვილი ბათოშისა და
მისი ოლქის საქართველოსთვის გადაცემის შესახებ. მცხოვრებ-
ლები ამ ცნობების გამოქვეყნებას სრულის თანაგრძობით
შეხვდნენ. ზემოაქარის ყაჩაღთა ბრბო. იძულებულია თავისი
იკვირდაცია მოახდინოს.

ბათოში. ივლისის 1. (საქ. კორ.) ბათოშში მოვიდნენ
დამფუძნებელ კრების წევრები: საყვარელიძე, ფირცხალავა,
თოდრია და ვეშაპელი, რათა მცხოვრებლებისათვის ემცნოთ
ანტანტის მიერ ბათოშისა და მისი ოლქის გადაცემა. ამ ცნო-
ბას ადგილობრივი მცხოვრებლები ზემით შეხვდნენ. ადგი-
ლობრივ ქართველებს შორის დიდი აღფრთოვანებაა. მცხოვ-
რებლები მოუთმენლად ელიან ჩვენს ჯარს და ემზადებიან
საზეიმო შესახვედრად. აირჩიეს კომისია დღესასწაულის მო-
საწყობად. ამასთანავე აიწია ქართული მანეთის კურსმა.

ბათოში. ივლ. 1. ამ დღით რესპუბლიკის ჯარები ქო-
ბულეთში შევიდნენ. აღფრთოვანებით შეგებნენ მათ.
დაესწრნენ ინგლისელები. მოხდა ადლუმში, რომელიც კვი-
ნიტაქემ მიიღო.

„კომუნისტების საპოთხაუი“.

გაგრაში მობანაკე ქართველ ჯარის ნაწილიდან მაისის
პირველებში 4 ქართველი ჯარის კაცი ბოლშევიკებისაკენ.
გადასაულა. თვენახევრის შემდეგ ეს გაბრიყვებული ჯ.-კა-
ცები ისევ მოსდგომიან ჩვენს საზღვარს და განუცხადებია:

„რაც გინდათ ის გვიყავით, ოღონდ უკან ნუ გაგვაბრუ-
ნებთ ბოლშევიკებთანაო“.

ეს ჯ.-კაცები საშინელს ამბებს გადმოგცემენ ბოლშევი-
კების ყოფა-ცხოვრებისას.

მათ განუცხადებიათ: ჩვენ გვეუბნებოდნენ, რომ „ბოლ-
შევიკების სამეფოში სამოთხეაო“, და ამან შეგვაცდინა. რაწამს
იმათთან მივედით, იარაღი აგვყარეს მთლად გაგვატიტვლეს
და ძონძ-მანძები ჩაგვაცვეს: მერე სოფელ-სოფელ ჩამოგვატა-
რეს საჩვენებლად და თან ხალხს უხსნიდნენ: „აი ქართველი
ჯ.-კაცები, დამშეულნი და ჩამოფლეთილი გადმოობიან ჩვენს-
კენაო. დღეში ნახევარ გირვანქა პურზე ვეყარებით. ისეთ გა-
ჭირებაში ჩავცვივდით. რომ დახმარება ვსთხოვეთ იქაურ
ქართველებს, მაგრამ ჩვენთან დალაპარაკებუ დაიზიზღეს და
საქართველოს მოღალატეებს გვეძახდნენ. მართალია შევცდით
და დიდი დანაშაულცა ჩავიდინეთ სამშობლოს წინეშ, მაგრამ
გადავწყვიტეთ მაინც დაგებრუნებულიყავით და გვედრებით
მიგვიღეთ. და სასჯელი შეგვიმსუბუქეთო“.

გაგრაში მობანაკე ქართველ ჯარზე დიდი გავლენა მოა-
ხდინა ამ გაბრიყვებულ და მონანიებულ ჯ.-კაცთაგან გადმო-
ცემულმა ამბავმა და საშინლ ააღადღეო ბოლშევიკების წინა-
აღმდეგ.

მ ი მ ა რ თ ვ ა

ბ ა თ ო მ ი ს ო ლ ჯ ი ს მ ს ხ ო ვ რ ე ბ თ ა ლ ი

სამართლიანმა საქმემ გაიმარჯვა. ინგლისმა და მისმა მოკავშირე სახელმწიფოებმა გადასწუვიტეს ბათომი და მისი ოლქი საქართველოს დაუბრუნდეს სამუდამოთ.

თქვენ კარგათ იცით, რომ ჩვენ მძობა-ერთობას ჰყავდა გარეშე მტრები, ასეთივე თითო ოროლა შეგნებული თუ შეუგნებელი მტერი შიგნითაც გყავდა და შეიძლება დღესაც არიან. ეს მოსუიღული აგენტები ავრცელებდნენ თქვენს შორის ხმებს, თითქოს საქართველოს რესპუბლიკა დასჩაგრავს და შეურაცხყოფს თქვენს საწმუნოებას და ადათს. ამ მოღალატეებმა კიდევ მიაღწიეს რამდენიმეთ თავის მიზანს, გააბრიევეს სოგი თქვენგანი და ძმას ძმის სისხლი დააღვრევიანეს. ესაა ეს ბნელი პირები ავრცელებენ ხმებს თითქოს საქართველოს რესპუბლიკა მოდის ბათომის მხარეში სისხლის ასაღებათ. ეს ტყუილია.

საქართველოს მთავრობა გადაჭრით და საჯაროთ აცხადებს, რომ ყოველგვარი დანაშაული საქართველოს წინააღმდეგად დროდის ჩადანილი აღვილოვრივ მსხოვრავთა მიერ პატივებულა, მისთვის პასუხს არაუინ აგებს, თუ ეს პირნი ამიერი-

დან არ გაიმორებენ **თქვენს ქვეყანას.**

მაგრამ თუ ვინცე აღუდგა წინ სალხის ნება-სურვილს, მთავარ სარდალს ნაბრძანები აქვს მიიღოს უსასტიკესი ზომები ასეთ ბნელ ძალების წინააღმდეგ.

საქართველოს რესპუბლიკა მოდის თქვენთან და თან მოაქვს მშვიდობა და ძმური სიყვარული. რესპუბლიკის მხედრობა მოდის თქვენთან წესიერების დასამყარებლად, ავკაცობის მოსახზობად, ფუნარა სალხის დასაცავად და თქვენი თავისუფალი ცხოვრების განსამტკიცებლათ. უკუღამ თავ-თავის ადგილსე მშვიდობიან მუშაობით სელი შეუწყვეთ ასაღლი თავისუფალი და ბედნიერი ცხოვრების დაწეებას. არ აჰუვეთ ბოროტ ხმებს, რომელსაც თქვენი და ჩვენი მოხისსლე მტრები ავრცელებენ.

ს რ უ ლ ი ა მ ნ ი ს ტ ი ა წ ა რ ს უ ლ ი ს ა თ ვ ი ს . კ მ ო ბ ა ,
ე რ თ ო ბ ა , თ ა ვ ი ს უ ლ ა ბ ი ს გ ა ნ მ ტ პ ი ს ბ ა მ ო მ ბ -
ვ ლ ი ს ა თ ვ ი ს — ა ი რ ა ა ჯ რ ი თ მ ო ლ დ ი ს ს ა მ რ -
თ ვ ა ლ მ ს დ ა მ ო ვ რ ა ს ტ ი უ ლ ი ჯ ა რ ი დ ა ს ა ხ ა ლ მ ო
გ ვ ა რ დ ი ა რ ა ს პ ო ლ ი ბ ი ს გ ა ნ ა უ ო ვ ა ლ ნ ა წ ი ლ შ ი -
გ ა თ ო მ ი ს ო ლ ჯ ო ბ ი

საქართველოს დემოკრატიული
რესპუბლიკის მთავრობა.

აჭარის მსოფრთხილ!

შეთანხმების სასელმწიფოების გარდაწვევებით, გლისთან | თანხმ | თ და საჭოთა რუსეთთან დადებულ სელ-შეკრულობის ძალით ქალაქი ბათომი და ბათომის ოლქი გადაეცა საქართველოს რესპუბლიკას. საქართველოს მთავრობის ბრძანებით მე ჯარებით შემოვდივარ ბათომის ოლქში.

დემოკრატიულ საქართველოს მთავრობამ თქვენ უკვე გამცნოთ თავისი გარდაწვევით. კაცთმოყვარეობის და ჰუმანობის აზრით და აგრეთვე თქვენთვის მის უკულა საშინელებათ თავიდან ასაცილებლად წინადადებას გაძლევთ არ გაუწიოთ წინააღმდეგობა ჩვენი ჯარის შემოსვლას ოლქში და არ დაიწყოთ ომი თქვენი ძმების ქართველების წინააღმდეგ.

საქართველოს ჯარები არავის ხელს არ ახლებენ, არავის არ აწევენებენ. პირიქით, ისინი დაიცავენ მშვიდობიან მცხოვრებთ უჩაღებისაგან, მცარცველებისაგან და უკულა იმათგან, ვინც თქვენ გაქეზებთ ქართველების წინააღმდეგ. მაგრამ თუ თქვენ წინააღმდეგობა გასწიეთ, მაშინ თქვენ მოგელთ ღუთის რისხვასავით მკაცრი დასჯა საქართველოს ჯარისაგან მთელი თავისი საშინელებით.

ვინც იარაღით ხელში წინააღმდეგობას გაუწევს ჯარს, მას მოექცევიან როგორც მუშაობს და ის მაშინვე დასჯრეტულ იქნება. მისი ადგილ-მამული და ქონება, აგრეთვე მამული მამისა, დედისა და ძმებისა ჩამორთმეულ იქმნება და შეირიცხება სასაზინოდ, ხოლო ოჯახი კი მთლად გამეკვებულ იქმნება ბათომის ოლქის სასღვრებიდან.

ის სოფელი, საიდანაც თოფი გაუარდება, გარშემორტეულ იქნება და სასტიკად დაისჯება.

მშვიდობიანი მუშაობის შესაძლებლობა, კეთილდღეობა და თვით თქვენი ბედი თქვენს ხელთ არის. გახსოვდეთ ეს ჩემი გაფრთხილება.

საქართველოს რესპუბლიკის შეიარაღებულ ძალითა მთავარ-სარდალი გენერალი **პვინიბაძე**.

ბ რ ძ ა ნ ე ბ ა

რესპუბლიკის ჯარების მიმართ.

№ 108.

ვბრძანებ გადაირიცხონ ნამდვილ სამსახურიდან სათადარიგო ჯარში 1897, 1898 და 1899 წლებში დაბადებულნი ყველა ის ჯარის-კაცი, რომელნიც ნამდვილათ ირიცხებიან სამხედრო ერთეულებში და შესრულებული აქვთ სამსახურის კანონიერი ვადა. ამ სახით სათადარიგოთ გადაირიცხულ ჯარის-კაცებზე გავრცელდეს დამფუძნებელ კრების მიერ 1920 წლის 22 ივნისს მიღებული მობილიზაციით ლაშქარში გაწვეულ ჯარის-კაცთა და გვარდიელთა ოჯახების დახმარების დეკრეტი, ხოლო მათი სამსახურიდან განთავისუფლება მოხდეს ჯარის საერთო დემობილიზაციის შემდეგ, ჩემი განსაკუთრებული ბრძანების მიხედვით.

სამხედრო მინისტრი გრ. ლორთქიფანიძე.

ბოლშევიკებზე.

საქართველოს ახლა გარეშემო ბოლშევიკების ჯარი არტყია. მართალია, ბოლშევიკების მთავრობამ მოსკოვში იცნო ჩვენი დამოუკიდებლობა, განაცხადა საჯაროთ, რომ ის ჩვენს შინაურ საქმეებში არ ჩაერევა, მაგრამ ჩვენს გარეშემო შეგროვილი ბოლშევიკები პირობის ასრულებაზე არც კი ფიქრობენ.

პირიქით მათი გაზეთები მხოლოდ ლანძღავენ ჩვენს ქვეყანას, უსისინებენ მის წინააღმდეგ ხალხს და წითელ არმიელებს.

რათ სჩადიან ასე? რა დავუშავეთ ჩვენ ამ ჯარს და რუსეთს?

არაფერი. ჩვენ არასოდეს არ გვქონია სურვილი რუსეთის შინაურ საქმეებში ჩარევისა. ჩვენი მიზანი იყო და არის თავის შინაურ ცხოვრების რიგიანათ მოწყობა და საქართველოს ხალხის კეთილდღეობის უზრუნველყოფა.

ვისიმე დაპყრობა, ან დაჩაგვრა ჩვენ აზრათაც არ მოგვსვლია. განა ჩვენ იმპერიალისტები (ე. ი. დამპყრობელები) ვართ, რომ დავეცეთ მეზობლებს და დავიმონოთ ისინი? სრულიადაც არა. არც მეზობელ მთიელებს, არც აზერბეიჯანს, არც სომხეთს ჩვენ თავს არ დავსხმივართ. მხოლოდ თუ ისინი მოგვიხტებოდნენ, ვიგერიებდით.

მაშ რათ გვემუქრებიან ბოლშევიკები?

ადვილი ასახსნელია: პირველი იმიტომ, რომ ჩვენ მათებურათ საბჭოთა მთავრობა არ დავაარსეთ და მთელი ქვეყანა არ ავანიავეთ, მეორე იმტომ, რომ ჩვენ ბოლშევიკებში თავის შედეგებით, თავის ნაყოფით ისეთივე კონტრევოლიუციონურ მოვლენათ მიგვაჩნია, როგორც დენიკინის შავი ლაშქარი. განსხვავება ამ ორ ძალას შორის მხოლოდ ის არის, რომ ერთი შავფერს ატარებს, მეორე კი წითელ საღებავით ფერადდება. თუ ასე არ იყოს, აბა რათ ხდება, რომ დენიკინის ლაშქარი ხშირათ ვადალით წითელ არმიაში, ან წითელი არმია — ხშირათ უერთდება დენიკინისას

განა მათ შორის რომ უფსკრული, იყოს გათხრილი, ასე იოლი იქნებოდა ამ უფსკრულზე გადასვლა? მაგრამ ალბათ განსოვთ ბოლშევიკებმა რომ გამოეცხადებინათ აფიცრებს და ჯარის კაცებს ჩვენთან მოდით და ძველ დანაშაულს გაპატიებთო. განა 24 საათში შეიცვლებოდა მათი შავი ფერი წითლათ? ცხადია, არა! მაგრამ შინაგანი ნათესაობა ამ ორ ძალას შორის შესაძლებელს ხდის ასეთს გადასვლას. აი თფილისშიაც ბევრი დენიკინის წინანდელი მომხრე და აგენტი უეცრათ წითლად გადაინათლია და კომუნისტობა მიიღო.

მართლაც და რათ გაუჭირდებათ გაწითლება, როცა მიზანი ერთი და იგივე აქვთ?

აი დააკვირდით: დენიკინი როგორც ვიცით, ჩვენი მოსისხლე მტერი იყო, სულ დამხობას გვემუქრებოდა. კომუნისტებიც ასე გვემუქრებიან, გვებრძვიან, შინ და გარეთ ჩვენს მტრობას სთესავენ. ცხადია სულით და გულით ერთნი არიან. განსხვავება მხოლოდ ფერშია. და ეს ფერი იმიტომ იცვალეს, რომ უფრო ადვილათ მოატყუონ ჩვენი ხალხის ზოგიერთი ნაწილები მაინც, გადაიბირონ თავის მხრებზე და შემდეგ როგორც აზერბეიჯანი აიკლეს, ისე აიკლონ გააჩანაგონ ჩვენი ქვეყანა.

მაგრამ რათ უნდათ ბოლშევიკებს ჩვენი დამხობა? იტყვის მკითხველი,

როგორ თუ რათ უნდათ!

ჩვენში მაგალითად წელს კარგი მოსავლია, ისინი ამას დაავლებენ ხელს და მოსკოვისკენ გააქანებენ. იქამდე მართალია ვერ ჩაიტანენ, გზაში თვით წითელ არმიელები შეჭმენ, მაგრამ ჩვენ ხომ გამოგვაცლიან ხელიდან და განა ეს სულ ერთი არ არის!

ჩვენში გზებზე მიმოსვლა მოწყობილია: ვაგონებს და ორთქმავალებს დაიტაცებენ. ორიოდვე ჩითი მოგვებოვება იმასაც რუსეთისაკენ უკრავენ თავს.

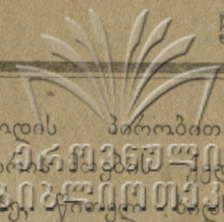
ერთი სიტყვით გავცარცვავენ და მიითვისებენ.

მათი წითელ არმიელები, რომელთაც ბაქოში პირველათ მოითქვეს სული და გაიძღეს კუჭი, ახლა თფილისში აბირებენ, ისინი ასეც ბოდავენ: უნდა დავარბიოთო. ასობობენ გულახდილათ. ამით ჩვენს გლახს და მუშას ისეთსავე მღვობარობაში ჩაადებენ, როგორშიაც თვითონ არიან, ათრევენ ფრონტიდან ფრონტზე — აწამებენ და ხოცვენ, მაგრამ ეს კდეც ცოტაა.

მათ აქვთ უფრო მეტი განზრახვაც: ესაა დამხობა ჩვენი დამოუკიდებლობისა. საქართველო უნდათ ისე გახადონ რუსეთის მაჩანჩალათ, როგორც ადერბეიჯანი და ჩრდილოეთ კავკასიის მთიელები გახადეს. ერთი სიტყვით რაც ამ ორი წლის განმავლობაში გვიშენებია, გავვიკეთებია, უნდათ ერთი ხელის მოსმით მოსპონ და სიკვდილის კერძათ გავგზადონ.

რა საშუალებას არ მიმართავენ ამ ხიზნს მისაღწევათ.

თქვენთან მოვლენ და ოქროს გორებს დაგპირდებიან, ბედნიერებას შემოგთავაზებენ, სამოთხის ნეტარებას დაგინატყვენ. მას კი არ გეტყვიან, რომ რუსეთში ჯოჯოხეთი ტრიალეს ზამთარში სიცოვე ხოცავთ და ზაფხულში შიმშილი და შავი სახადი. იმას კი არ გაგიმხელენ, რომ რუსეთში სიბინძურეში იხრჩვებიან.

შემოგთავაზებენ ყოველ კარგს, მაგრამ ერთი თუ მოგატყულებს მოგიტანენ ყოველ გასაჭირს და უბედურებას. ფულებსაც შემოგაძლევენ, მაგრამ თუ ერთხელ მოტყუებით და პირში თავი ჩაუდებთ, მერმე მშვიდობით, მათ კბილებს ვეღარ გადაუტრიალებთ. რაც ფული მოგცეს, იმისას გაგამწარებენ, რაც კარგი დაგპირდენ, მზამათ შეგიცვლიან.

ეს იცის ჩვენმა დემოკრატიამ და ამიტომ მას ვეღარავინ ატყუებს. ეს ფერისცვალება. ჩვენი რევოლუციონური პროლეტარიატი და სოფლის მუშები ამიტომ უარს ამბობენ მათ გზას და მათს ორპირობას. ბალშევიკ-კომუნისტები მათ ჩვენს დაუძინებელ მტრათ შიანია და სიტყვით და საქმით ებრძვიან ამ გაბოროტებულ მოწინააღმდეგეებს. ჩვენი ჯარი და გვარდიაც, რომელიც ამ ხალხის წიაღიდან არის გამოსული, სრული იმედი გვაქვს, ასეთივე სიმტკიცით შეხვდება მათ მუხანათობას, როგორც ფოილოსა და წითელ ხიდან ცეცხლით და მახვილით მოსული წითელი არმიელები, ისე დაიფრენს ტკბილი სიტყვებით და მოთაფლოელი ენით შემოპარულ ბოლშევიკების აგენტებს.

რ. ა.

სახალხო ხელშეკრულება.

დადებული საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკისა და ადერბეიჯანის სოციალისტურ საბჭოთა რესპუბლიკის შორის.

ერთი მხრით ადერბეიჯანის სოციალისტურმა საბჭოთა რესპუბლიკამ მისი სარევოლიუციო კომიტეტის თავმჯდომარის მაგიერის, გარეშე საქმეთა სახალხო კომისარის მირზა-დაუთ ჰუსეინოვის სახით და მეორეს მხრით საქართველოს დემოკრატიულმა რესპუბლიკამ სამხედრო მინისტრის გრიგოლ სპირიდონისძის ლორთქიფანიძის, დამფუძნებელ კრების თავმჯდომარის ამხანაგის სიმონ გურგენისძის მდივანისა და აღექსანდრე სიმონისძის ანდრონიკაშვილის სახით, გაიცნეს რწმუნებულებანი ერთი-ერთისა, სცნეს წესიერად შედგენილათ და დასდეს ქვემოთ ხელშეკრულება მშვიდობის ჩამოგდებასა და მეგობრობისათვის:

1. ადერბეიჯანის სოციალისტურ საბჭოთა რესპუბლიკასა და საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკის შორის ისობა ყოველივე საომარი მოქმედება და ორივე მხარენი იწყებენ მტკიცე სამშვიდობო და სამეგობრო ურთი-ერთობას ტყვეთ წაყვანილებს ორნივე ერთმანეთს დაუყონებლივ უბრუნებენ.

2. ადერბეიჯანის სოციალისტურ საბჭოთა რესპუბლიკასა და საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკის შორის საზღვრად დაიდო: ბორჩალოსა და ყაზახის მაზრებს შორის გაყვანილი საადმინისტრაციო ხაზი, რომელიც იყწება სომხეთის ზონიდან, გადადის პოვერჩაშის მთაზედ, შემდეგ გადაივლის ვარტიშის მთას საადმინისტრაციო საზღვრის ხაზით ჩრდილო-აღმოსავლეთით მიმართული წყაროებამდე; ეს წყაროები ორი ვერსის მანძილზეა ყიზილჩაის მთის სამხრეთ-აღ-

მოსავლეთით; იქიდან საზღვარი მოდის პირობით ნაგულისხმევი ხაზით ტარსისა და ბაბა-კირის მთებს შორის დაღმა მის აღმოსავლეთით ფერდობებზე. შემდეგ გადაივლის შუა გაუვლის. მერმე გაჰყვება ძველს საზღვარს, რომელიც ხრამსა და მტკვარს მისდევს შემდეგ ფოილოს ხიდს გაუვლის შუაზე იქიდან წავა ჩრდილო-აღმოსავლეთის მიმართულებით ძველ საადმინისტრაციო საზღვრით იალალჯის ქედამდე. მერე სამხრეთ-აღმოსავლეთისაკენ დაუხვევს ძველ საადმინისტრაციო საზღვრით ბალან-ტუყენის მთის სამხრეთ კალთების ბოლომდის, მერე გაემართება ჩრდილო-აღმოსავლეთისაკენ საადმინისტრაციო ხაზით და ასე მიდის ზაქათალის ოლქის მიჯნამდე (რუქა დიუმ 5 ვერსიანის).

3. წითელ ხიდისა და ფოილოს ხიდის წინა მდებარე ზონები აგრეთვე მტკვარის მარცხენა ნაპირი ადერბეიჯანის მიწა-წყალზედ ნეიტრალ ადგილებად ცნობილ იქმნა ერთის წლის განმავლობაში დღიდან ამ ხელშეკრულების დადებისა შემდეგ საზღვართა შორის 1) ყაზახის მაზრაში ის მიწა-წყალი, რომელიც შემოხლდულია ინჯა-სუსს მდინარითა და ბორჩალოსა და თფ. მაზრის საადმინისტრაციო საზღვრითა, 2) ყაზახის მაზრაში ის რაიონი, რომელსაც საზღვრავს ხაზი სოფ. ყიზილ-შაჯალისა, ფეიქანლისა, სადგ. შაქარლი და ღლია მტკვარისა იმ ქალებთან, რომელიც შასან-სუს შესართავის დასავლეთით იმყოფება, იქიდან პირდაპირი ხაზი წავა ჩრდილო-აღმოსავლეთით ჩობან-დაღის ქედის დასავლეთ კალთების ბოლომდის და შემდეგ ჩობან-დაღის ქედით სამხრეთ-აღმოსავლეთის მიმართულებით სიღნაღის მაზრის საადმინისტრაციო მიჯნამდე. ყველა ჩამოთვლილი სანაპირო დასახლებული ადგილია განსაკუთრებით. (იხ. რუქა დიუმ 5 ვერსიანი).

4) მე-3 პუნქტში აღნიშნული ნეიტრალი ზონების ტერიტორიაზედ არ შეიძლება არავითარი სიმაგრის აგება და არც ჯარის შეყვანა; ადმინისტრაცია და მმართველობა კი ადერბეიჯანისა უნდა დარჩეს.

შენიშვნა: ამ მუხლის მტკიცეთ აღსრულებისთვის თვალყურის სადევნებლად არსდება განსაკუთრებული შერეული კომისია, რომელშიაც ოთხი კაცი უნდა იყოს, ორ ორი თითო მხრიდან.

5. წითელ ხიდს საქართველოს მიწა-წყლიდან იცავს ქართველთა სადარაჯო; მხოლოდ ადერბეიჯანის მხრიდან— ადერბეიჯანის სადარაჯო; საქართველოს უფლება აქვს ხილით თავისუფლად ისარგებლოს ტარხისა და ბაბა-კირის მთაში მიმოსვლისთვის.

6. საკითხი ზაქათალის ოლქის შესახებ უნდა გადაეცეს გადასაჭრელათ საარბიტრო კომისიას; ეს კომისია გათვალისწინებულია დამატებითი შეთანხმებით, რომელიც დაიდო რუსეთის სოციალისტურ ფედერატიულ საბჭოთა რესპუბლიკასა და საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკის შორის 1920 წლის მაისის 12-ს თარიღით. ვიდრე ეს საქმე არ გადაწყდება საარბიტრო კომისიაში, აიცი ერთ მორიგებაში მონაწილე მხარეს ნება არ აქვს ახალი ჯარი შეიყვანოს ზაქათალის ოლქში, თანახმად მოსკოვის დამატებითი შეთანხმების მეორე პუნქტისა 1920 წ. მაისის 12 თარიღით.

შენიშვნა 1: ეს მუხლი ჩართული იქნა ამ ხელშეკრულებაში იმიტომ, რომ ზაქათალის საქმის გამო სხვა და სხვა აზრს დაადგენ დელეგაციები ადერბეიჯანის სოციალისტურ საბჭოთა რესპუბლიკისა და საქართველოს დემოკრატი-

ულ რესპუბლიკისა, როცა შეუდგენ მოსკოვის 1920 წლის მაისის ხელშეკრულების მეოთხე მუხლისა და მის დამატებათ 1920 წლის მაისის 12-ს თარიღით შეკრულ შეთანხმების პირველ მუხლის განმარტებას; აგრეთვე იმ მიზეზითაც, რომ არსებითად ამ სადაო საგნის გამო შეთანხმება ვერ მოხერხდა.

შენიშვნა 2: ამ მუხლის მტკიცედ აღსრულებისთვის თვალ-ყურის სადევნებლად, რათა ოლქში ახალი ჯარის შეყვანა არ იქნეს, არსდება განსაკუთრებული საკანტროლო კომისია; კომისიაში ოთხი კაცი უნდა იყოს, ორ-ორი თითო მხრიდან.

7. ადერბეიჯანის სოციალისტური საბჭოთა რესპუბლიკა და საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა ყოველ თავის გარეშე ერთი და მეორეც აღიარებენ ხელშეკრულების დამდებ რესპუბლიკათა დამოუკიდებლობასა და სუვერენობას და ერთი და მეორეც უარს ამბობენ ერთი მეორის შინაურ საქმეებში ჩარევაზე.

8. თითოეული ხელშეკრულების დამდებთაგანი მოვალეობას ტვირთულობს შეიწყნარებდეს და პატივსა სცემდეს ერთმანეთის დროშასა და ლერბს, ვითა სუვერენობით მოსილ სახელმწიფოს ნიშანს. დროშის და ლერბის სურათი აგრეთვე თუ შემდეგ შიგ ჩართული იქნება რაიმე ცვლილება, დიპლომატიურის გზით უნდა აუწყონ ერთმანეთს.

9. სადიპლომატო და საკონსულო ურთიერთობა ადერბეიჯანის სოციალისტურ საბჭოთა რესპუბლიკისა და საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკის შორის დაუწყონებლივ მყარდება საზაო ხელშეკრულების ხელის მოწერისთანავე; ვიდრე ცალკე შეთანხმება მოხდებოდეს ურთიერთის მდგომარეობის კონსულებისა და დიპლომატიურ წარმომადგენელთა უფლება-მოვალეობისათვის, მათ მოქმედებისა და საქმიანობას არსებული ნორმები და კანონდებულებანი უნდა აწესრიგებდენ.

10. ადერბეიჯანის სოციალისტური საბჭოთა რესპუბლიკა და საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკა ერთ-მეორეს წინაშე ტვირთულობენ მოვალეობას რათა არ მისცენ ნება თავიანთ მიწა-წყალზე არსებობისა და მოღვაწეობისა ყოველგვარ ჯგუფებს, ორგანიზაციას, ანუ პირობას, რომელნიც ჰლამობენ ადერბეიჯანისა, ანუ საქართველოს მთავრობის როლი მიითვისონ, აგრეთვე არ დაუშვან არავითარი ჯგუფის ორგანიზაციის, ანუ პირობების არსებობა. რომელთაც ხელშეკრულების დამდები რესპუბლიკების მთავრობათა დამხობა აქვთ მიზნათ დასახული.

11. ადერბეიჯანის სოციალისტურ საბჭოთა რესპუბლიკა და საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა ტვირთულობენ ერთი მეორეს წინაშე მოვალეობას არავითარი შემოღობა არ აღმოუჩინონ იმ ჯგუფებს, ორგანიზაციებს და ცალკე პირებს, რომელნიც ჰლამობენ მიითვისონ ხელისუფლების დამდებ სახელმწიფოთა მთავრობას, ანუ ცალკე რესპუბლიკის დამდები რესპუბლიკების მთავრობათა დამხობა აქვთ მიზნათ დასახული.

12. ორივე ხელშეკრულების დამდები მხარე თავიანთი სავაჭროსა და ეკონომიურ ურთიერთობის საფუძვლილად ერთმანეთის უადრესად ხელის შეწყობის პრინციპს და უფლებებისამებრ სავაჭრო საქონლის ერთმანეთში გაყვანის უფლების პრინციპს.

13. ვიდრე შემუშავებულ და ხელმოწერილ იქნებოდეს სავაჭრო-სატრანზიტო ხელშეკრულება, ხელშეკრულების დამდებთა შორის უნდა ძალა ჰქონდეს სახელმწიფო ტრანზიტის პრინციპს.

14. ორსავე ხელშეკრულების დამდებ მხარეს პრინციპა-აღურათ სავალდებულოდ მიაჩნიათ დაუბრუნონ ერთმანეთს ის ქონება, რომელიც ეკუთვნის ხელშეკრულების დამდებ ერთ-ერთს მხარეს და რომელიც ომის მიზეზით დარჩა მეორე სახელმწიფოს მიწა-წყალზე.

15. პრინციპიკლადვე სავალდებულოდ მიაჩნიათ, რომ აუნახლავდნენ ერთი მეორეს ის ზარალი, რომელიც მოუვიდათ სახელმწიფოს სახელმწიფო-საზოგადოებრივ, საერობო საქალაქო დაწესებულებათა და მათ კავშირთა. აგრეთვე საკოოპერაციო ორგანიზაციების ნაციონალიზაციით, ყადაღის დადებით, რეკვიზიციით, ანუ სახელმწიფოს ხელის-უფლების რომელსამე ორგანოს განკარგულებითა და მოქმედებით, თუ ამისთანა რამ მოხდა მეორე სახელმწიფოში: თვით წესი და ნორმები ასეთის ზარალის ანახლავებისა უნდა შემუშავებულ იქმნას მხარეთაგან შეთანხმებით არჩეულ კომისიის მიერ; ამავე კომისიამ უნდა შეიმუშავოს რა ნორმებით აუნახლავდნენ ზარალი აგრეთვე სხვა საზოგადოებრივ დაწესებულებათაც; ანგარიშები და ვალი, რომელიც ომამდე არსებობდა ადერბეიჯანის და საქართველოს შორის, გასწორებულ და აღსრულებულ იქმნას ურთიერთ შორის ხელშეკრულებით დამდებთა მიერ.

16. ის საქმენი საჯარო უფლებებისა და კერძო უფლებრივი ხასიათისა, რომელიც იჩენს თავს ერთისა და მეორე სახელმწიფოს მოქალაქეთა შორის, აგრეთვე ერთის სახელმწიფოს მოქალაქეთა და მეორე სახელმწიფოს შორის, აგრეთვე ცალკე საქმენი, რომელნიც იჩენენ თავს ხელშეკრულების დამდებ რესპუბლიკათა შორის, განხილულ-გადაწყვეტილი უნდა იქმნენ ადერბეიჯან-საქართველოს შერეული კომისიის მიერ; ეს კომისია უნდა შესდგეს ორივე მხრით წარმომადგენლებისაგან თანაბარის რაოდენობითა და ასრულებდეს თავის მოვალეობას, ვიდრე თვითვე შეიმუშავებდეს შემოხსენებულ საქმეთათვის განსაკუთრებულ შეთანხმების დებულებას.

17. ვიდრე განსაკუთრებულ შეთანხმებაზედ დამყარებული დებულება იქნება შემუშავებული ადერბეიჯანის მომთაბარე ერთათვის, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა ნებას აძლევს ამ ერთ თავისუფლად და დაუბრკოლებრივ სარგებლობას იმალად — საძოვრებსა იმავე პირობით, რა პირობითაც იმისთვის საქართველოში ქვეშევრდომ მომთაბარეთათვის.

18. ორისავე ხელშეკრულების დამდებ მხარის მოქალაქეებსა და კერძო იურსებს უნდა იყოს მათი საზოგადოებრივი და სამართლებრივი უფლებები, ნება აქვთ დაუბრკოლებრივ წავიდნენ თავიანთი საშობლოში: ამასთანავე უფლება აქვთ წაიღონ თავიანთი საკუთარი ქონება იმ წესთა და ნორმათა მიხედვით, რომელნიც შემოდებული იქნება ორისავე მხარის თანაბარ რაოდენობის წარმომადგენელთა შერეული კომისიის მიერ.

19. ხელშეკრულება ესე ძალაში შედის იმ დროიდან, რა დროსაც ხელმოწერილი იქნება და რატიფიკაცია უნდა ექნეს ორივე რესპუბლიკათა გაცვლა უნდა მოხდეს ტფილისში ორის ხელმოწერის დღიდან ამ საზაო ხელშეკრულების ხელის მოწერისა. ივნისის 12. 1920 წელი. სად. აქსტაფა.

საქართველოს რესპუბლიკის სამხედრო მინისტრი: გრიგოლ სპირდონის-ძე ლორთქიფანიძე, საქართველოს დამფუძნებელი კრების თავმჯდომარის ამხანაგი სიმონ გურგენის-ძე მდივანი, ალექსანდრე სიმონის-ძე ანდრონიკაშვილი.

ა. ს. ს. რ. სარეგულირებელი კომიტეტის თავმჯდომარის მოადგილე საგარეო საქმეთა სახალხო კომისარია მიზანდასრულებულია.

ჩვენნი ჯარი

ორი დღის წუთისოვლი გვაქვს ყველას; ჩვენ წავალთ, სხვები მოვლენ.

ამ ქვეყანაზე სტუმრები ვართ. რაღას ვეღვაწებოთ და ვეჩხუბებოთ ერთმანეთს. მივცეთ ერთმანეთს ხელი და ვიცხოვროთ სიამტკბილათ. ისევე კაი დევმართოთ, კაი ეს იყოს! აბა რაშია საქმე, რა გვიშლის ხელს? სულ პატარა რამე: ყველა ასე არა ჰფიქრობს. მაშ როგორ ჰფიქრობს?

ორი დღის წუთი-სოფელი მაქვს, რაში უნდა დავზოგო ვინმე. გავცარცვავ წავართმევ, მოვკლავ და ამ ჩემ დღეს გემრიელათ გვატარებ; როცა მე აღარ ვიქნები, ყველას კისერი უტეხიაო! — აი როგორა ფიქრობს ბევრი,

ზოგიერთ ადამიანს ქათამის დაკვლა ეძნელება, ზოგს კი გინდა კაცი მოუკლან და გინდა რწყილი!

აბა ახლა მიბრძანეთ, რა უნდა ჰქნათ ამისთანა ხალხში! უნდა უქადაგო, ძმებო ვართ, ამხანაგებო? ქადაგება კარგია, მაგრამ თავის დროს, და ალაგას. ხომ იცით მხარეთულის ამბავი. კატამ რომ შემწვარი დედლი მოსტაცა?

— როგორ არა გრცხვენია, ეგ ხომ უნამუსობაა. ქურდობა, საზიზღარი რამ არისო და სხვა.

მერე რა უბასუხა კატამ? სანამ მხარეთული არიგებდა, იმან დედალი გაათავა! კიდევ კარგი, რომ კატა იყო და თვითონ მხარეთული არ გაათავა.

განა ჩვენ არ ვეფიცებოდით არარატის. რესპუბლიკას: ძმები ვართ, ვიცხოვროთ მეგობრულათო. იმან შეაგროვა ჯარი და დაგვესხა თავს.

რომ მოგვრეოდა, ხომ ტყავს გავეძრობდა! განა ასევე არ ვეფიცებოდით ადერბეიჯანს ძმობასა და ერთგულობაში. მოიყვანა მოსკოვიდან ბალშევიკები დაგვესხა თავს.

სამაგიეროთ თავს ლაფიც დაესხა: შინაც შერცხვენილი დარჩა გარეთაც. ორპირსა და სიტყვის გამტეხელს ნურც გაუხარია ნურასოდეს!

როცა ამისთანა ხალხი გარს გვახვევია, ერთათ ერთი საშუალებაა დაგვრჩენია:

იარაღით ხელში უნდი ვიდგეთ ჩვენი ქვეყნის დასაცავად.

ჩვენ არავის, მიუხედავად, რომ ავაობროთ, ავაწიოკოთ გავქურდლოთ. ეს უღირსი და სამარცხვინო მოქმედება, თავის მოქრიაა.

შრომის შვილი საკუთარი შრომით უნდა იკვლევდეს გზას ცხოვრებაში და არა მტაცებლობითა და ცარცვავით. მაგრამ თუ ვინმე მოგვიხტა და ჩვენი ქვეყანა დაგვამოინდომა, ღირსეული პასუხი უნდა მიიღოს ჩვენგან.

აი სწორედ ამასათვის გახლავთ საქარო ჯარი. სოფელი ვნახე უძაღლო შიგ ვავიარე უჯობოვო, ხომ გაგივინათ.

თუ ხალხმა თვითონ არ უპატრონა თავის თავს, სხვა მას არ უპატრონებს.

გლახას მულამ სხვისი იმედი აქვს; ან კაცი მიშველის, ან ღმერთი მიპატრონებსო.

ღირსეულ ადამიანს კი საკუთარი თავის იმედი აქვს. სხვისი იმედით ფართე ლოგინს ნუ დაიგებო, ნათქვამია არეულ დროში ვცხოვრობთ და დიდი სიფრთხილე გვმართებს.

მართალია, შინ გაქვივრებაც გვადგია. მაგრამ ეს გაქვივრება ჩვენის შრომით ჩვენის მეცადინეობითა და ძალღონით უნდა ვძლიოთ.

მართალია, ბევრი მოდის და გვიბრძობა; მე მომენდეთ და გაგაკეთებთო. მაგრამ ნურავინ ნუ მოგატყუებთ: ყველა თავისთვინა ჰფიქრობს. ადერბეიჯანის თათრებსაც ეგონათ, ბალშევიკები რომ მოვლენ, თეთრი ბურით და ფარჩით დაგვალრჩობენო.

შემოუშვეს ბალშევიკები და რა მიიღეს? ყველაფერ — ერთი ათათ გაგვიძვირდა, ხალხი ათასობით გაწყდა და რუსეთიდან არა თუ არაფერი მოუტანიათ, რაც კი რამ მოიძებნებოდა ბაქოში, სულ ყველაფერს ეზიდებინან რუსეთისაკენ.

საბრალო ბაქოელებს ქიშიშიში მაინცა ჰქონდათ თავზე საყრელათა და დღეს ქიშიშიშიც კი ენატრებათ!

განა არ ვიცო, რამდენია, რომ აქეთ-იქით დაძვრება და ხალხს ატყუებს: ამხანგო, ასე მოვიქცეთ, ამას მივეშხროთ და ბედნიერი იქნებითო.

ამისთანა ქვემძრომებს განა ხალხის ბედი აწუხებს!

სრულიადაც არა, — საკუთარი ჯიბე! რამდენია ჩვენს დედა ქალაქში ისეთი, რომელსაც ენატრება; ნეტავი ქალაქს ცეცხლი წაეკიდოსო.

რატომ ენატრება? იმიტომ რომ გამოჩნდება რასმე: შვევა, ვითომ ვენმარები, ცეცხლს ვაქრობო და ამასობაში მოიპარავს რასმე, ჩაჯიბავს მერე ამდენ ხალხს რომ საცხოვრებელი დაეღუბება და ცისქვეშ დარჩება?

რა ენადღელება! თუნდა ნახევარიც გადაბუკულა და გაწყვეტილა, თუ კი ის ამით ისარგებლებს!

სამწუხაროთ ბევრი ამისთანა ჩვენშია არის და რას იზამო! თუ ყველა ვიქნებით ერთგული ჩვენი სამშობლოს და არ გავყიდით მას, თუ ყველა ვიქნებით ერთგულა ჩვენი მთავრობისა და არ ვუღალატებთ მას, ვერავინ რას დაგვაკლებს: ბევრი მტერი მოგვივრება და კიდევ ბევრს მოვივრებთ.

ვისაც კი ლალატსა და ორგულობას შევნიშნავთ, ზიზღი, ფურთხი და ტყვია მას!

განსაკუთრებული ერთგულება და სიმტკიცე ჩვენს ჯარის-კაცსა ჰმართებს.

ჯარის-კაცი განსაკუთრებულათ ფხიზელი დარაჯი უნდა იყოს დღეს, რომ ლალატმა შიგნიდან არ გავგტყუოს და მტერი მოტყუებით გარედან არ მოგვეპაროს.

გენერალი მაყაიშვილი, რომელიც ბოლშევიკებმა ბაქოში დახვრიტეს.

ვის უნდა ჩვენი თავისუფლების და დამოუკიდებლობის დანგრევა? ქურდებს, ყაჩაღებს, ნაპრისტავალებს, ნასტრაჟინკალებს, და ძველ მოხელეებს რომლებიც დღეს უადგილოთ არიან დარჩენილი და ყველას, ვისაც ჩვენი დემოკრატიული რესპუბლიკა არ მოსწონს.

ყველა ესენი მშრომელი ხალხის—გლეხებისა და მუშების—მტრები იყვნენ და არიან.

მშრომელი ხალხის სიკეთე, ბედნიერება და თავისუფლება მათ არ უნდათ და ამიტომ ენატრებათ ჩვენი ქვეყნის დამოუკიდებლობის დანგრევა.

ის კი, ვინც ერთგულია ჩვენი მშრომელი ხალხის, ჩვენი გლეხებისა და მუშების, ის მთელი თავისი ძალღონით უნდა იცავდეს ჩვენს რესპუბლიკას.

ვინ უნდა იყოს ჩვენი ჯარის-კაცზე უფრო ერთგული ჩვენი მშრომელი ხალხისა?

არაფინ, რადგანაც ჩვენი ჯარის-კაცი მშრომელი ხალხის შვილია.

ჩვენი ჯარის კაცი იარაღით ხელში იცავს მშრომელი ხალხის ქვეყანას, სახლკარს, ცოლშვილს, ქონებას მშრომელი ხალხის უფლებას.

ამიტომ ჩვენს ჯარის კაცს დღეს განსაკუთრებული სიმტკიცე და სიმამაცე ჰმართებს.

უწინ იგი მეფეს ემსახურებოდა, დღეს ის მშრომელ ხალხს ემსახურება:

უწინ თავის თავადანაურობას იცავდა, დღეს ის მშრომელ ხალხს იცავს.

სოფლად მშრომელ ხალხს გადაეცა თავადების მიწები.

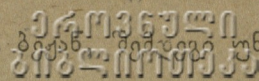
ქალაქებში მუშა ხალხს მიაქვს თავისი საჭიროებისათვის საუკეთესო სახლები. მთელი ძალა-უფლება ჩვენში მშრომელი ხალხის ხელშია.

მთავრობა არის მშრომელი ხალხის, დამფუძნებელი კრება არის მშრომელი ხალხის.

თუ მტერმა დაგვაცალა, ჩვენი მშრომელი ხალხი თანდათან ისე მოეწყობა, რომ მაგალითი იყოს ყველა ქვეყნის მშრომელი ხალხისათვის.

ამ მტრის მოგერიება კი ჩვენი ჯარის საქმეა.

ივ. გომართელი.

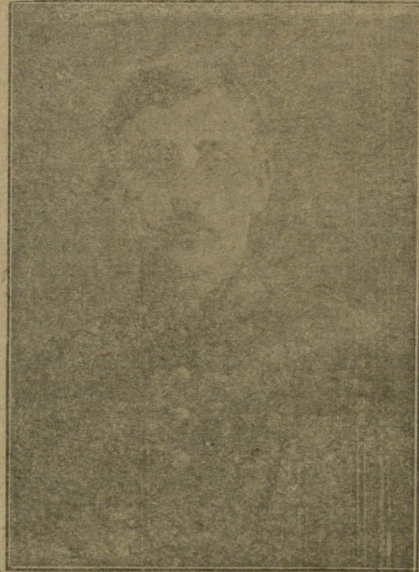

დისციპლინის შესახებ, ჩემო ბებო, ჩემო მამა, ჩემო დედა მოგახსენო:

ძველი რეჟიმის მთავრობამ სწორეთ ამ დისციპლინის საშუალებით იმეფა და იბატონა ხალხზე ამოდენა საუკუნოები. სწორეთ ეს დისციპლინა იყო ის იარაღი, რომლითაც მეფე ამაგრებდა და იცავდა ბატონ-ყმურ წეს-წყობილებას. მაგრამ მოგეხსენებათ, რომ ყველაფერს საზღვარი აქვს. ხანგრძლივი შრომითა და ბრძოლით ხალხმა დასცა თვითმყობელობა და მის ნანგრევებზე აღმოაცენა ხალხური, დემოკრატიული, წეს-წყობილება. სადაც სახელმწიფო და კანონი იქნება ხალხისთვის და არა ხალხი კანონისა და სახელმწიფოსთვის. და რომ ასეთი ხალხური წეს-წყობილება ხელიდგან არ გამოგვლიჯონ და ხელ-ახლა მონობის უღელში არ გვიკრან თავი, საჭიროა რომ ის იარაღი, ანუ საშუალება, რომლის შემწეობითაც ძველი რეჟიმი ბატონობდა ხალხზე საუკუნოების განმავლობაში, დღევანდელი ხალხური ინტერესის მიხედვით მოვაწყვეთ უფრო აზრიანათ განვამტკიცოთ და ისე მაგრათ ჩავსვიდეთ ხელი და მოვიმარჯვოთ, რომ მისი ხელახლა ჩვენის ხელიდან გამოგლეჯა ვერც ერთმა მტრის ძალამ ვეღარც გაბედოს და ვერც შესძლოს. თუ რა მნიშვნელობა აქვს ასეთ შემთხვევაში მტკიცე დისციპლინას, ამაზედ მე უკვე მქონდა შენთან საუბარი.

ეხლა ისევ ძალთა გაერთიანების მნიშვნელობაზე მივაქცევ შენს ყურადღებას. მძლეთა-მძლე ძალა, ჩემო ბებო, ერთობაშია და ერთობა კი—ძალთა შეერთება-შეკავშირებაში. და დისციპლინა სწორეთ საშუალებაა ძალთა გაერთიანების საქმეში. ის ისეთი იარაღია, რომელიც საშუალებას აძლევს მეთაურს იქით მიმართოს ეს შეერთებულ-შეკავშირებული ძალა, საითაც ამას მოთხოვს გამარჯვების სვე-ბედი. აქედან თავისთავათ ცხადია: ვისაც კი სურს ბრძოლიდან თავისი შვილის გამარჯვებული გამოსვლა, იმას უნდა ჰსურდეს ჯარში მტკიცე, შეგნებული დისციპლინის არსებობაც.

რომ გაერთიანებული ძალა ყველაფრის დამძლევია, ამის დამამტკიცებელი საბუთი აუარებელია ცხოვრების სინამდვილეში. ავიდოთ თუ გინდ პატარა მდინარე, განდ ღელე,

გრიშა კიკიანი. რომელიც დაიჭრა სამხედროთ სასწავლებელზე ბოლშევიკების დაცემის დროს.

ცნობილი სამხედრო ექიმი. გოდსკალეის გამო, რომელიც დაკრძალვა 30 ივნისში დიდუბის ეკლესიაში. დ. კერესელიძე.

რომელიც გაფანტულად და თავისუფლად მიდის ფართე კალაპოტში. ასეთი გაფანტული წყალი მოსხო ნაფოტსაც კი ვერ გადაატრიალებს, მაგრამ ამავე დროს იგივე პატარა მდინარე, ერთათ თავმოყრილი და ერთს კალაპოტში დარუებულ ქვის წისქვილებს ციბრუტივით ატრიალებს! რატომ? — იმიტომ, რომ აქ მისი ერთი წვეთიც კი არ იკარგვის, ყველა თავმოყრილია, ერთმანეთს მისდევს, აწვება და სწორეთ იქასცემს, სადაც ეს საჭიროა, ამიტომაც ბოროალი ვეღარ უმაგრდება და ბზრიალსავით ტრიალებს.

ავილოთ თქვენივე ცხოვრებიდან მეორე მაგალითი: სახლის დახურვა ისე შეუძლებელია, თუ წინ და წინვე თავხეები არ იქნა აფრაზე დადებული.

ამ დღეი თავის ატანა აფრაზე კი მოითხოვს რამოდენიმე კაცის ძალების გაერთიანებას.

მის ატანის დროს ხშირათ ხდება, რომ ერთ რომელიმე კედრით მათელი სიმძიმე უცბათ ერთ რომელიმე პირს დააწვება მხარზე, მაგრამ, ამისდა მიუ. ეღდავათ, არც ერთი თქვენგან არ დაიძახებს, ასეთ გასაჭირის დროს: „ვაიმე გავიჭულიტო!“ რატომ? — იმიტომ რომ თვითვეულმა თქვენგანმა გამოცდილებით იცით: ასეთი ყვირლი დანარჩენებში გამოიწვევს შიშს. ყველა იფიქრებს: საქმე უკვე ცუდათაა. გაჭირებული ამხანაგი თავხეს ხელიდან გააგდებს, მე დამეცემა და გამჭყლიტავსო. ამის შიშით და თავ-თავიანთი სიცოცხლის შენარჩუნების მიზნით მართლაც დირეს ყველა გამოეცლება, უკანასკნელი მთელი თავისი სიმძიმით ქვევით გამოეშენება, კედლებსაც დაანგოვეს და კაცებსაც დაღეწავს. აი, ალბათ ეს იცის თითვეულმა თქვენგანმა გამოცდილებით და „გავიჭულიტეს“ მაგიერათ ყოველთვის გაიძახის: „ჰა, ბიჭებო, ასწით! ჰა, ბიჭებო, ასწითო!“ ამ შამოძახებით ყველანი თავთავიანთ ძალებს ერთმანეთს უერთებს და თავხესაც სწორეთ იქ სდებენ, სადაც ჩვეულებრივ პირობებში ზოგიერთი ჩობანო კაცი ცარიელიც კი ვერ შეხობდება ზედ! ამნაირად, როგორც დირეს აფრაზე ატანის დროს ერთისგან „გავიჭულიტეს“ დაძახებას შეუძლიან — დანარჩენების სიცოცხლეთა საფრთხეზე ჩაგდება, ისე იერიშის დროსაც — თითო ორ-ოლა ამხანაგის უკან გამოქცევას, ანუ ლალატს, შეუძლია დანარჩენ ჯარის-კაცებისთვის სამარეთ გადაქცევა. და რომ ასეთი ამარცხვინო ლალატი ვერვინ გაბედოს, ძალები არ დაიქსა-

ქსოს და ეს დაქსაქსული ნაწილები წინ უნდა წავსულიყა- დაილუბოს, საჭიროა მუდმივ უფროსნი წინააღმდეგის მან- შემკავშირებელ — გამაერთიანებელი სწავლებით წარსისა და რეთ ასეთი საშუალება გახლავს მტკიცე დაქვეითის დაქარება ციბლინა. იმისა, რომ სა-

როგორც ხედავ, ჩემო ბეჟან, დისციპლინა ატეხერ- რის-კაცთა ს-ცოცხლის შენარჩუნებისათვისაც ყოველ ისევ ჭირო და ამიტომ ჯარში, რაც შეიძლება მალე, იტერთან, მტკიცება-გამაგრებაში დაინტერესებული უნდა იყოფიარეთ თუ მარტო ჯარის-კაცები, არამედ მათი მშობლებიც, რი არ

ამიტომ დისციპლინის ათვალწუნება მარტო იმი მი- რომ ის ძველი რეჟიმის დროსაც არსებობდა, უაზრობა აღ- ერთათ უგნურობაც არის. ძალიან

ნიკოლოზის დროს, შე დალოცვილო, ხალხდით რომ პურსაც სჭამდა, მაგრამ ეხლა აბა ამაზე ვინ იტყვის ამიტომ თვით შენ, ჩემო ბეჟან, ნიკოლოზის დროს ხარ დაბადე ძალა და აღზრდილი, მაგრამ ამისთვის ჯერ-ჯერობით თავი რო- მოგიკლავს. ძველი რეჟიმის დროსაც იარაღით ებრძოდნენ მტერს, მაგრამ — ამისდა მიუხედავათ — დღევანდელი განთავი- სუფლებული დემოკრატია იმავე იარაღით იცავს მტრისგან თავს. აბა, რომელ ჭკვათა მყოფელ ადამიანს მოუვა აზრათ ხელიდგან იარაღის გაგდება, როცა მას იარაღით ესხმიან თავს?!

მარ თლაც, რომ გაგვეყრომოდა ღმერთი და ჩვენი ჯა- რი ასე მოქცეულიყო, რა მოუვიდოდა მაშინ ჩვენს ოჯახებ- სა და ქვეყანას? — შეიმუხრებოდა უწინარეს ყოველისა თვით ჯარი, შეიმუხრებოდა ხალხიც; აღიგვებოდა დედა მიწის პი- რიდან ჩვენი ერი და მასთან ერთათ ჩვენი ტურფა სამშობ- ლოც. მაგრამ, საბედნიეროთ, ჩვენი ხალხი საკმაოთ შეგნე- ბული აღმოჩნდა: მან უარჰყო ყოველივე ის, რაც ნიკოლო- ზის დროს საზიანო და უვარგისი იყო, მიიღო და შეითვისა ის, რაც სასარგებლო იყო. ჯარმაც — ამ შემთხვევაში — თავის მშრომელ ხალხს მიჰბაძა. მან როდი უარჰყო ნიკოლო- ზის დროს არსებული დისციპლინა, არამედ ხელი ჩასჭიდა მას, როგორც უებარ საშუალებას თავ-დაცვის საქმეში; უფ- რო გაალამაზა, განამტკიცა, დროის შესაფერათ მომართა და ძალითა გაერთიანების საქმეში დულაბათ აქცია იგი.

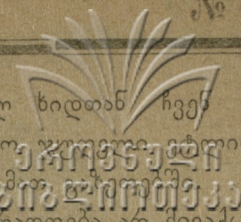
სამაგიეროთ რა მიიღო შედეგათ? ყოველგან და ყველგანში ბრწყინვალე გამარჯვება. მაშ, უსურვოთ სამშობლოს სადარაჯოზე მდგომ ჩვენ ჯარსა და გვარდას მუდმივ ასე შეგნებულათ მოქმედება, მუდმივ ასეთი ბრწყინვალე გამარჯვება!

ტიტე ართმელაძე.

„წითელ აღერბეიჯანში“

აღერბეიჯანიდან ჩამოსულმა პირმა შემდეგი გვიამბო:

„მე ვიყავი განჯაში იმ დროს, როცა იქ აჯანყება მოხ- და, ვიყავი მოწმე იმ ჯოჯოხეთური ამბებისა, რომელიც იქ დატრიალდა. ძნელია აღწერა იმ უბედურობისა, რომელიც თავს დაატყდა განჯელებს. სამი დღე და ღამე განუწყვეტ- ლივ უშენდენ ზარბაზნებს თათრის უბანს. ყველაფერი მიწა-

...ი. აუარებელი ხალხი დაიხაკა. და-
...ლენიმე დღე ეყარნენ ქუჩაში, მათ
...დენ. ქალაქში გახრწნილი გვამების სა-
...როდესაც კომუნისტებსა და თათრებს
...ტულემა გამწყვდია, ახლო მახლო სოფლე-
...ი ათასი შეიარაღებული სომეხი მოადგა განჯას.
...მა პარლამენტორი გაუგზავნეს და სთხოვეს საქმეში
...ულიყვნენ. დაგვანებთ თავი პატროსან სიტყვას გაძ-
...არც ერთ სომეხს არას დაუშავებთო. მიუხედავად ამისა,
...მა მაინც მიიღეს მონაწილეობა, ამბოხების ჩაქრობაში,
...კების დროს ქართველებს და რუსებს არც ერთი მხარე
...ერჩოდა. თუმცა საერთოდ მათი მდგომარეობა ვერ იყო
...განსაკუთრებით ცუდ მდგომარეობაში ჩავარდნენ აღერ-
...ჯარში მოსამსახურე ქართველი აფიცრები, რომ-
...თ თავითვე უარი განაცხადეს საქართველოს წინააღ-
...ძობლაზე.

განჯაში, როდესაც იქ ბალშევიკები მივიდნენ, იყო
11—12 აფიცრი, რომელნიც შეიკრიბნენ და ფიცი დასდეს
არასფერ შემთხვევაში თავის სამშობლოს წინააღმდეგ არ წა-
მოვიდნენ და თუ საქირა შეიქნა, მსხვერპლადაც კი შეეწი-
რონ მას. ეს თავის გარდაწყვეტილება შეატყობინეს დიევიზიის
უფროსს, გენერალ შიხლინსკის, რომელმაც, ნაცვლად იმისა,
რომ ანგარიში გაეწია აღნიშნულ გადაწყვეტილებისათვის,
ყველა აფიცრები დააბატონა. სულ, შიხლინსკის ბრძანებით,
23 აფიცრი დააბატონრეს და ბაქოში გაგზავნეს, როგორც
მძევლები.

როდესაც აფიცრებს ვაგონში სხამდნენ, მათთან მიცვი-
დნენ კომუნისტი სალდათები. ყველას ეგონა, რომ მათ დახ-
ვრეტადნენ, მაგრამ კომუნისტების — ივანოვის, ნანეიშვილის
და ჩხეიძის წყალობით და მათი თავდებობით ისინი ბაქოს
ციხიდან გაანთავისუფლეს. ძალიან სასტიკათ ეპყრობიან ყვე-
ლა იმათ, ვინც ოდესმე ბალშევიკების წინააღმდეგ იბრძოდა.
ამ კატეგორიის ხალხს შეუბრალებლად ასამართლებენ და
ხვრეტენ. დახვრეტა ხდება ციხის ეზოში.

ქართველები ცოტა არიან დახვრეტილები, ისე კი ხვრე-
ტენ ბევრს. „ჩრეზვიჩაიკები“ მოქმედობენ, რუსები რომ იტყვიან,
BO BCIO. მოსპეს ყოველგვარი თავისუფლება. სახელ-
მწიფო და საზოგადოებრივ დაწესებულებებში, რკინის გზაზე
ერთი სიტყვით ყველგან რუსებია, ყველგან რუსული ენაა
გაბატონებული.

ვინც ჯარში არ არის ჩაწერილი, იმას შიმშილი მოეღის,
რადგანაც, მოხდენილია ყოველგვარი საქონლის რეკვიზიცია
და ამ საქონლით, თუ ის რუსეთში არ არის გაგზავნილი,
სარგებლობენ მხოლოდ ისინი, ვინც კომუნისტების ჯარშია
ჩაწერილი.

სხვათა შორის მრავალი დაჭრილ-დახოცილი ჩამოიყვანეს
წითელი ხიდის ფრონტიდან. მარტო დაჭრილები 900
კაცამდე იქნებოდა. რა სულელები ყოფილან ეს ქართველები,
ჩვენ იმათ გასანთავისუფლებლად მოვედით და ისინი
კი გააფრთხილებული გვებრძვიანო. სანამ არ გაიგეს, რომ ისინი
დაამარცხა მხოლოდ საქართველოს დემოკრატიის სასიქადუ-
ლო შეილებმა, დარწმუნებულნი იყვნენ, რომ მათ ებრძო-
დათ ინგლისელები.

ამ ბრძოლის შესახებ და, საზოგადოთ ყველაფერზე გა-
ხეთქებში ყალბ ცნობებს ათავსებენ, როგორც, მაგ. ვალიკო

ჯუღელზედ იყო დაწერილი. წითელ ხიდთან ჩვენ ძალიან
დავამარცხეთ ქართველებიო, ვალიკო ჯუღელზედ წითელი გაი-
ქცა ბრძოლის ველიდანაო — ეწერა მხოლოდ ერთი
აქვე არ შეიძლება თქვენი ყურადღება არ მივაქციო იმ
გარემოებას, რომ, მიუხედავად ზავისა, ქართველები ვერ
ახერხებენ ადერბეიჯანიდან გამოსვლას. ჩვენი წარმომადგე-
ნელის ნებათაღვას შესაფერ ყურადღებას არ აქცევენ. თუ
„ჩრეზვიჩაიკამ“ არ მოგცა ნება — ისე წამოსვლას ვერ ეღირ-
სები. იქ, ჩრეზვიჩაიკაში კი ქართველები ვერას ხდებიან. ქარ-
თველები მოუთმენლად მოეღიან სამშობლოში დაბრუნებას
და, თუ ეხლავე არ იქნა შესაფერი ზომები მიღებული, ისე-
დაც ცუდ მდგომარეობაში მყოფნი უარეს მდგომარეობაში
ჩავარდებიან.

წინაშე დგოიხა!..

(პირ წათელ გმირებს).

ძმათა ერთია კარგი სახელი,
გურული იყო გინდა კახელი.
ლხინშიც არ ვარგა ომ უნახველი,
ჯართა მოშიში, თვალთა მფახველი.
მონა, ლაჩარი, სხვათა მძრახველი,
თვით უსაქმური, განუზრახველი, —
დასტოვა ვინცა ბრძოლის გლახველი, —
სიკვდილმა იცნო, ჩუმათ ჰკრა ხელი,
გულს შეაბარა ენა მჩმახველი...
წმინდა მცნებათა ვერ შემნახველი,
მომძეთა თვისთა გამტალახველი,
გმირთა ძვალების გადამლახველი,
ვით სენი ცოდვის ამონახველი, —
დასთხოოს ერმა მისი სახელი!..

ასე გვიამბობს სიბრძნე ქართული,
გმირულ საქმეთა გამომსახველი, —

* * *

აქ წინ გვეძლევა კვლავ გზა უგეში,
ბრძოლა — ძიების, შრომის და ფიქრის,
ვერ დაგვამშვიდებს მკვდარი ნუგეში,
თეთრი მერანი ჯერ შორად მიჰქრის!

დღე, არწიოს დედამ აკვანი,
ზარდოს ოცნება ობოლი გმირის,
ილაღდებენ ხენი და ქვანი,
რომ მტრის ბრწყალეებში დღეს ის არ სტირის!

თავის დაღება წინაშე ღვთისა
მოკვდავისაგან უკვდავსა შობდეს,
რომ ცამ დაისკვნას ვარსკვლავად ასა
სამშობლოს თავზე დასათამაშობდეს!

ვ. ტუქსიშვილი.

წერილები ფრონტიდან!

სალამო მოახლოვებული იყო, მზის უკანასკნელი შეიღვრება სხივები ესაღმებოდნენ „მყინვარსა“. მისი თოვლით განსპეტაკებული წვერი. ირგვლივ ღრუბლები და ნისლი იყო. სალამოს ნიაქმა წყნარად დაჰბერა, და ნელის რხევით, მინდორ-ველს, მზისგან გახურებულსა და მომაკვდავს, ბიბინი დააწყებინა... ამ ნაირს სალამოს თითქმის მთელი ხალხი გამოეცოცხლებინა, და ყველანი, სტკებოდნენ, ბუნების წიაღში ჩვენი მოხალისე—მხიარული, გამძლე და ამტანი ჯარისკაცი არ ჩამორჩენოდნენ ამ ბუნების კონცერტს; შეგროვილიყვნენ ერთად ჩვეულებისამებრ, და ახლად აბიბინებულს მინდორზედ ცეკვა-თამაში ჰქონდათ გამართული.—ამ დროს გაისმა ხმა, „საჩუქრები მოგვდისო“. ჯ.ს-კაცების სიხარულს საზღვარი არა ჰქონდა, მით უმეტეს, რომ მოლოდინი გაუმართლდათ. მეორე დღეს ფრონტის დამხმარე მთავარი კომიტეტის მიერ იქმნა დარიგებული პატარ-პატარა „საჩუქრები“. ჯ.ს-კაციები დიდის სიხარულით მიდიოდნენ, და დებულობდნენ; რაიცა ჯ.ს-კაცი დიდი ნასიამოვნები დაიშაღნენ...

უცაბედათ, შევხვდი ერთ ჯ.ს-კაცს, რომელიც გზის პირას იდგა გამართლებული; ნათლათ ემჩნეოდა სევდა და წუხილი.

—„ჩემო ლევან“ „რათა ხარ დაღონებული? ნუ თუ შენთვის სასიხარულო არ არის, რომ ჩვენი დები და ძმები, პატარა მოწაფენიც კი, ამნაირს თანაგრძნობას გვიმტკიცებენ?

—„ეჰ, რა ვითხრა ჩემო მეგობარო, წერა-კითხვა არ ვიცი—და“ თან მომაწოდა საჩუქრის პარკიდან ამოდებული პატარა წერილი, რომელსაც სწერდა ერთ-ერთი მოწაფე ქ. პითურიდან, რომელშიაც დიდი თანაგრძნობა და განხვევება იხატებოდა ჯ.ს-კაცისადმი. წერილი გადავეცი, აღარა უთქვამს რა, ცხადი იყო მისი მწუხარების მიზეზი, ასე ნადვლიანათ გამოიყურებოდა, რომ გამოვეთხოვე, ისე მომატკერდა თავისი ღმობიერი თვალებით, ერთი მწარედ ამოიოხრა, რომ გული მომეკუშმა.

ულრმესი მადლობის ღირსია პატივცემული მასწავლებელი მე-მ-თე ქვ. ათასეულისა, ბ-ნი ჭაბუკიანი, რომელიც ყოველივე თავისი საშუალებით ცდილობს მიხვედროს უცოდინარი ჯარის-კაციები წერა-კითხვას... რასაც უსურვებ სხვა ათასეულებშიაც ამ ზემოხსენებული სიტყვების სისრულეში მოყვანას...

ჯ.ს.-კ. ალ. სკანდაროვი.

წერილი მეოთხე.

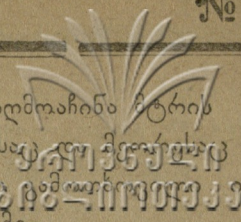
(ადრბეიჯანის ფრონტიდან)

მხოლოდ მეორე დილას, 14 მაისს გამოირკვა მთელი ფრონტის მდგომარეობა. მარცხენა კოლონა ს. ასლანბეგში შესულიყო. საერთოთ ღამემ ხაზს მოუსწრო ისეთ ადგილას,

სადაც გაჩერება არ შეიძლებოდა: ან წინ უნდა წავსულიყავით ან ცოტა უკან დაგვეხია. ჩვენ წერილებს მანძილზე მოსჩანდა მალალი და გრძელბუნებულობა და ჩვენმა სარდალმა გენ. ჯიჯინიაშვილმა იმის დაქერის დაჩქარება გადაწყვიტა. და ასე 14 მაისს, მიუხედავად იმისა, რომ საბარგულები ისევ ჩამოგვრჩენ, ჯარი დაიძალა და რეზერვიც არსად სჩანდა, განვაგრძეთ შეტევა. შეტევა დაიწყო ისევ მარცხენა კოლონამ. ისინი ღამეც პირდაპირ იდგენ მტერთან, ხოლო ჩვენ მტერი ძალიან დაგვშორდა. სანამ არ გავიარეთ მდებლობები და არ მიუახლოვდით მთის ქედებს, მტერი არ ჩანდა, აქ კი ერთბაშათ მოგვაყარეს ტყვიები. სროლაზე მიხვდით, რომ ჩვენ კოლონას საქმე ექნებოდა მოხალისე ადგილობრივ მცხოვრებთან. მათ სროლა აგვიტენეს ძალიან შორიდან და ზარალს ვერ გვაყენებდენ, ვხედავდით რომ პირდაპირი იერიშით დიდ ზარალს ვნახავდით და ამიტომ ისევ მანევრების გზა ვირჩიეთ. დატოვეთ ნახევარი ძალა ფრონტზე დამწკრივებული, ხოლო მეორე ნახევარი წავიყვანეთ მარჯვნიდან შემოსავლელათ. ჩვენ ადვილათ შემოუარეთ და ავიღეთ ერთი მთა, რამაც მტერი აიძულა ერთი მეორეზე დაეტოვებია გორები. ასევე მოიტყენ ჩვენ მარცხნივ მოქმედი კახელებიც და ჩვენ ვხედავდით, თუ როგორ იცლებოდა აბეგის მთის ქედი ორივე მხრიდან. ჩქარა სამტრედიის და კახელების ბატალიონები გადაებნენ კიდევ ერთმანეთს. კახელები თავის მხარეზე უკვე ასული იყვნენ მთავარ ქედზე. ვიჩქაროდით ჩვენც. აი ავიდა კიდევ დაწინაურებული ნაწილი გვარდიელებისა ქედზე, მტერმა მათ წინ გააჩინა ჯოჯოხეთური ცეცხლი და უმაღლეს დაგვიჭრა ორიოდვე გვარდიელი. საჩქაროთ აცვივდა მალლა მთელი ძალა ტყვისმფრქვეველებით და მტერი ჩაჩუმა, ხოლო მის გაქცევაზე ლაპარაკიც არ შეიძლებოდა. აღმოჩნდა, რომ აბეთს გაღმა პარალელურად იყო მეორე ქედი. მისი ეს მხარე შემოვლებული იყო ორი მიუვალი კლდეებით, რომელთა შუა გაშენებულია ძველი ეკლესია—მონასტერი—სუფ-სარქისი. აქ თურმე მთელი სიმაგრეები ჰქონიათ თათრებს ჯერ კიდევ სომეხ-თათართა პირველი ხოცვა-ჟლეტის დროიდან. გამოირკვა აგრეთვე, რომ მთელი ქედი, როკის სამი ვერსი სიგრძით სულ ვავსებული იყო მეომრებით. ეტყობოდა მტერს მოეხდინა ქუდზე კაცის მობილიზაცია.

საჭირო იყო გავმაგრებულიყავით და გვეცადა. გვარდიელები უკვე ცდილობდნენ (თავის ინიციატივით) სანგრების გაკეთებას, მაგრამ მტერი ამჩნევდა და ხელს უშლიდა. ჩვენ ჩამოვიარეთ ხაზი, უთხარიით რომ ეს სამუშაო ღამე გაკეთებით და შეუდექით მორიგ კითხვების მოგვარებას. უკვე დამდებოდა და ხალხს ჯერ კიდევ არაფერი ექამა. არ ვიცოდით სად იყო საბარგულები. საქმეს გვიჭირვებდა უწყლობაც: საზოგადოთ ყაზახის მაზრა უწყლო ადგილია. აქაიქ ყოფილა მთებში წყაროები, მაგრამ ვერ მიაგნებ, თუ არავინ გასწავლის, რადგან დღეც შორს არ მიდის, იქვე იკარგება სილა-მიწაში. კიდევ კარგი, რომ აქ მთებზე უხვად სკოდნია მჭაუნა. ის ჯერ კიდევ ბაბაკაიარზე აღმოაჩინეს გარეკახელებმა და შემდეგ მადიანათ ვკამდით ყველანი შიმშილისა და წყურვილის მოსაკლავათ.

გავზავნეთ გვარდიელები საბარგულებების საქმენელათ და წყლის მოსატანათ, ხოლო ჩვენ შეუდექით ღამის თაღარიგს. ამხ. შარაძე იმ აზრის იყო, რომ ჩვენ მხარეზე საჭირო

იყო ხაზის გაძლიერება. ამის გამო მე თითონ წავედი კოლონის უფროსთან, ხიმშიაშვილთან, მაგრამ იქ გამოიჩინა, რომ კახელების მხარეზეც ესევე შეენიშნათ მტერი და შორაპნელები მათ გასაძლიერებლათ გაეგზავნათ. კიდევ მეტი, მარცხენა კოლონას, ფრონტის გაგძელებისა და მტრის ახალი ძალებით გაძლიერების გამო, ძალა არ ყოფნოდა ჩვენ კოლონას გადაბმობა და შუაში დარჩენილიყო ცარიელი ადგილი, რის შესავსებათ ხიმშიაშვილი თურმე ფიქრობდა იქნებ ჩვენ მოვირჩინდით რამესო...

ყველაფერი ეს საჩქაროთ გადასცა ტფილისში გენ. ჯიჯიხიამ და სთხოვა დაეჩქარებიათ რეზერვი. შეორე დღეს მოვიდა მხოლოდ ერთი ბათალიონი ქართველები, რომლებიც მიაშველეს მარცხენა კოლონას, ხოლო რომ ჩვენი კოლონის თუნდაც მარჯვენა ფრთა უზრუნველ გვეყო მტრის შემოვლისაგან, იძულებული გავხდით მოგვეხსნა ს. ასლანბეგლიდან საკომენდანტო სამსახურისთვის დატოვებული ვერელები გუნდი და ასე, წინააღმდეგ სამხედრო მეცნიერებისა, ზურგი სავსებით დავცალეთ. მოვხსენით აღებულ სოფლებიდან სომხის მარადიორთა წინააღმდეგ დაყენებული დარაჯებიც კი. ისევე სამხედრო მეცნიერების წინააღმდეგი იყო ისიც, რომ გვარდია, რომელმაც სამ დღეში მშვიერ მწყურვალმა ზედი-ზედ მიიტანა სამი იერიში, რომელმაც გაიარა ბრძოლით 50 ვერსამდე (თუ ვიანგარიშებთ ღრადუებს და ხევეებს) და რომელმაც მოკლულ-დაჭრილი და დაავადმყოფებულნი დასტოვა გზაში 15 პროცენტამდე, ისევე ბრძოლაში იყო ჩაბმული და ისიც განახლებულ მტერთან. მერე როგორ პირობებში: მთელი ღამე წვიმა და მამასადამე სიცივე, ხოლო დღისით მცხუნვარე მზე, პაპანაქება, თითქო თონეში გადავარდიო. ამავე დროს წყალი ერთი ვერს-ნახევრიდან და თან აღმართიდან უნდა აზიდონ თვით მეომრებმა პატარა ქვაბებითა და ბაკლაჟკებით...

ამ ყოფაში გატარდა 48 საათი, რაც წელიწადთა ბევრზე მეტი იქნებოდა. 15-ს ნაშუადღევს მტერმა გამოიჩინა კიდევ მეტი ენერჯია და ახალი ძალები. განსაკუთრებით ამაუშავა ზარბაზნები, რაც მას ეტყობოდა, მოემატა. სცადა ჩვენი თავის მოვლაც, მაგრამ წინასწარ მიღებული ზომების წყალობით (მარჯვნივ ჩვენ უკან ერთი მწვერვალი ტყვიის მფრქვეველებით გავამაგრეთ და იმის მოშორებით ვერელები დადგა) ამაზე ხელი აიღეს. სროლა განუწყვეტლივი იყო და დარაჯებიც გვყავდა. თუმცა ამ მხრით მტერს თვალში არ ვრჩებოდით და ხშირათ ვამჩნევდით როგორ გაპავდათ წრიდან დაჭრილები.

საათის ორი იქნებოდა, როცა მტრის არტილერიამ მოძებნა ჩვენი ქედის ჩრდილო ნაწილი, სადაც კახელები იდგნენ, და დააყარა ყუმბარები. მთელი საათი სცემდა მათ და მხოლოდ ერთ ადგილას აიძულა ამომხტარიყვენ სანგრებიდან და იქაც ისევე მალე დაბრუნდნენ. ჩვენ მთაზე თავი ვეღარ შევიკავეთ და გადმოვძახოდით: „ვაშა, კახელებო, გაუმარჯოს კახელებს!“

მტრის არტილერიას დუელი გაუმართა ჩვენმაც და გუგუნებდა არე-მარე, ზანზარებდა მთები. ჩვენთან მთაზე ამოვიდა არტილერიის უფროსი კარგარეთელი და თან ამოიტანა ტელეფონი, რომ მთიდან მიეცა ნიშანი არტილერიისთვის. მან საგრძნობლად დააზიანა მტრის ხაზი. ჩვენ წინ ხოლო,

მეორე ადგილიდან ოფ. ვასაძემ აღმოაჩინა მტრის ბატარეა და ერთხანს ჩააჩუმა, მაგრამ ერთსა და მხოლოდ შემოვლითა ყუმბარები ბატარეაზე, ხოლო ამოაჩივრეთ ვაკანებდა. ჩამოვარდა ორივე მხრით სიჩუმე.

ჩვენ გვაფიქრებდა ამაღამ ფრონტის შუაგულის დაცვის საკითხი, სადაც მტრის ზარბაზნები აამუშავეს. მე და შორაძე წავედით იქით, რომ დაღამებამდე დავბრუნებულყავით ისევე სამტრედიელებთან. გზაში შორაძე ცუდათ შეიქნა (წინა დღეს ავით გახდა) და დარჩა სამტრედიელების მარცხენა ფრთასთან, ხოლო მე ოფ. წულუისკირთან ერთათ გადავედი კახელებთან. იქ ამხ. ხარაში და პრუსეცკი მსჯელობდნენ იმაზე თუ როგორ გავამაგრებიათ ღამე არტილერიისგან აშლილი სანგრები, ხოლო იქვე სათნოების დები ექიმის ხელმძღვანელობით უხვევდნენ და ისტუმრებდნენ ორიოდ დაჭრილს ყველანი სიცილით მოგვეგებენ. იქვე შორაპნელები „სიმონია გოცაძეს“ მღეროდნენ მისსივე მონაწილეობით. ჩვენ გავვბით თავისუფალ ბაასში.

ის იყო დასაბრუნებლათ ვემხადებოდით, ვემშვიდობებოდით ამხანაგებს, რომ კანტიკუნტ სროლას გახშირებული სროლა მოჰყვა თოფებიდან და ტყვიისმფრქვეველებიდან. უცბათვე ააუშავდა ჩვენ თავზე მტრის არტილერია. ყუმბარები სულ ახლოს გვივლიდა ხან ერთ, ხან მეორე მხრით და იქვე ჩვენ უკან სკდებოდა. ხუმრობა და ენაძახილობა მაინც არ შეძლილა და ჩვენ სიცილით გამოგვაცილეს ამხანაგებმა. როგორც კი ყუმბარის ფრთის ფრიალი მოისმოდა, ამხანაგები უკახიდას გვაბელებდნენ: მოვიდა, მოვიდა, ვეღარ წახვალ, და ჩვენც როგორც კი უხვებლათ დავოჩებოდით, მიუბრუნდებოდით და ხიმშიაშვილის ბიგებით ვუბასუხებდით: ვერ—მოგართვიათო. პრუსეცკი ძალზე ხარხარებდა. ვინ იცოდა, რომ ეს მისი სიცილი ისე ჩქარა შესწყდებოდა: შემდეგ გავიგეთ, რომ მტრის ყუმბარებმა თურმე სავალი გზა შეიძოკლეს და შიგ სასაგრებში გასკდა რამდენიმე ცალი. ერთი ხახეთქი პრუსეცკის თავში მოხვედროდა და ძძიძეთ დაჭრილი წაეღოთ ბოლოის ველიდას. დღეს ის ლაზარეთში წევს და იხედი აქვს გადაიტანს რთული ოპერაციის შედეგს. ასუბუქათ დაჭრილიყო ერთი სათნოების დაც.

მე და წულუისკირი დავბრუნდით იქ, სადაც შორაძე დაეტოვებოდა. იქ იყო ბატარეის უფროსი ვასაძეც, რომელიც ძალიან სწუხდა, რომ ყუმბარები არ მოდიოდა და მტერი ასე დაუსჯელათ ისროდა მაშინ, როცა მან უკვე იცოდა მისი ბიხა და ასე ადვილათ შეეძლო მისი ჩაჩუქება. აქვე ჩამოვიდა კარგარეთელიც, გავვბით ლაპარაკში.

ამ დროს მოიდრუბლა კიდევ და ყოველ წუთს ველოდით წვიმას. ჩქარა მართლაც დაუშვა კოკის პირულათ, რამაც ფრონტიც კი ჩააჩუმა. ჩვენ ხაზის უკან ხის ძირში ნაბად ქვეშ შევკუჩრდით და ვსცდილობდით თავი მაინც დავგვრიდებოდა მტრისთვის.

წვიმა ჯერ კიდევ არ გადაეღო, რომ შორიდან ბრძოლის გაჩხოველება ისმოდა. ეს ჩვენ მარცხენა კოლონაზე იყო. სროლა ნელ-ნელა ჩვენ კოლონაზედაც ახლდებოდა, უმთავრესათ კახელებისკენ. უცბათ მტერმა ჩვენ ფრონტზედაც ასტეხა გრიგალისებური სროლა, მაგრამ საკვირველი ის იყო, რომ ტყვია ჩვენსკენ არ სისინებდა ჩვეულებრივით. აშკარა იყო, ჩვენსკენ არ ისროდნენ. ჩვენ ყველანი გამოვედით წვიმის საფაროდან და ავედით ქედზე. ჩვენი გვარდიე-

ლებიც გაკვირვებით ათვალისწინებდნენ მტრის ხაზს. იქ მთელი ფრონტი ზეზე წამომდგარიყო, თოფი თვალდასანახავათ უკან შეებრუნებოდა და აძლევდა იქით „ხალხს“. სომხები ხომ არ დაეცენ უკანდან“-ო ამბობდნენ ჩვენები. ეს რაღაც სამხედრო ეშმაკობააო, — შენიშნა კარგარეთელმა და დაუმატა: დროს ნუ ვკარგავთ, მოვსცხოთო. ოფიცრებმა მაშინვე გადასცეს ფრონტს ნიშანი და ჩვენმა გვარდიამაც ერთბაშით მიაყარა სეტყვა თოფებიდან და ტყვიისმფრქვევლებიდან. თათრებმა უმაღლვე იკადრეს დაწოლა, მაგრამ ეტყობოდა, რომ ძალიან ბევრი წვებოდა არა-ბუნებრივად. დაწოლისთანავე თოფები ჩვენსკენ მომართეს. ამ დროს ერთი გვარდიელი მოვარდა და ხმა მალლა გვიტხრა, რომ მარჯვენა მხარეზე გვარდია უკან იხევსო. კარგარეთელმა ამბვის მომტანი დასტუქსა, მაგრამ წასვლა და სინამდვილის გაგება საქიროდ დაინახა. ჩვენ წავედით უკან ცხენოსნებისაკენ.

ჯერ კიდევ ათი საყენი არ ვიქნებოდით გაცილებული სანგრებს, რომ ჩვენი თანამგზავრი ოფიცერი წულეისკირი ქარიშხლისაგან გადატეხილ ალვის ხესავით წაიქცა. მე იქვე ხის ქვეშ მდგარ გვარდიელებს მივაძახე: „მიეშველეთ, სანიტარებს დაუძახეთ“ და განვაგრძეთ გზა.

ჩვენ დაუზოგავათ გავანტუნეთ ცხენები, მაგრამ ავიარეთ თუ არა ერთი სერი, მაშინვე შევნიშნეთ, რომ მარჯვნივ სულ მაღალი ქედიდან, რომელიც ეჭირა სამტრედიის ბათალიონის ერთ ნაწილს, გვარდია მოხსნილიყო და გამწყრივებული მოდიოდა. თვით მალლობზე უკვე მტერი იდგა ჯგუფად და ქართულ ენაზე რაღაცას მოსძახოდა ჩვენებს. მივაქნეთ ცხენები, მაგრამ ვერაფერ ვერ აგვიხსნა საქმე რაში იყო. ცხადი იყო მხოლოდ ერთი, რომ მალლობის ერთ კუთხეში სამტრედიელებს მტერი ამოჰპაროდათ და კუთხე მოულოდნელათ ხელთ ეგდოთ. გუნდს მოჩვენებია, რომ მტერმა შემოუარა და გზას უჭრის, რის გამო მალლობი დაუცლია როგორ ამოეპარა მათ მტერი, ჯერაც გამოურკვეველია, რადგან ქედის იმ კუთხის მცველნი (20 კაცამდე) ტყვეთ დარჩნენ. ამბობენ მხოლოდ, რომ მტერი შემოეტყუა სომხებათო, რაც ჭკუასთან ახლო უნდა იყოს.

იმ მომენტში, რასაკვირველია, ჩვენ ამაზე მსჯელობას ვერ გავყვებოდით. საქირო იყო ახალი პოზიციის, ახალი ხაზის სახელდახელოთ დაქერა, რომ მტერს ფრონტი არ გაერღვია. კარგარეთელმა უკვე აღნიშნა ასეთი და ჩვენც ცხენდა-ცხენ დავრბოდით და ამ ხაზზე ხალხს ვაყენებდით. მტერი მიხვდა ჩვენ მოძრაობის მიზანს და გვაყრიდა ახალი მალლობიდან ტყვიებს, რომ ხელი შეეშალა, მაგრამ ჩვენ მაინც შევძელით ახალი ხაზის გასწვრივ ფრონტის გამართვა, იქ ტყვიის მფრქვევლების დადგმა და პასუხის გაცემა, რითაც მათ თავხედობას საზღვარი დაედო. იქვე მოვიდა საჩქაროდ საშველად გამოგზავნილი შორაპანის ბათალიონის ერთი გუნდი, რომელიც ახალი ხაზი შეაერთა დაუშლელ ხაზთან მათ შუა ცარიელ გორაკის დაქვრით. მეორე მხრით ჩვენ დავინახეთ, რომ დაკარგულ მალლობს მარჯვნივ მდგარი ტყვიის მფრქვევლები საგანგებო გუნდის ერთი მწყობრი და ვერელების ერთი გუნდი ხევს იქით გავიდა და ჩვენი ხაზის სწორი მალლობი დაიჭირა. ჩვენ უკვე ამოვისუნთქეთ და მდგომარეობა გავითვალისწინეთ. მარცხენა კოლონიდან ისევ დიდი ბრძოლის ხმა ისმოდა. მტერი გააფრთხულ დუელში იყო კახელებთან-

ნაც. კახელების მდგომარეობა გაუარესდა იმიტომ, რომ მტერს შეეძლო ახალი მალლობიდან მათთვის შეტევა და დაეჭრა. ამის გამო ეჭვი გამოვთქვი მათ მიერ ~~შეტევა~~ თუ ჩვენ უკანვე არ ავიღებდით სამტრედიელების მიერ დატოვებულ მალლობს, რასაც ამავე დამეს ვერ შევძლებდით (საქირო იყო მანევრები). კარგარეთელმა ჩემი ეჭვი არ გაიზიარა: ჩქარა დაღამდება და ბრძოლა შეწყდება, ხოლო გათენებისას საქმეს გამოვასწორებ როგორმეო.

ჩვენ მაშინვე გავინაწილეთ როლები. ბატარეის უფროსი ვასაძე, რომელიც კარგარეთელივით ქვეითა კომანდირათ გავიდა კრიტიკულ მომენტში, ბატარეაზე წავიდა, შარაძე წავიდა ხევს გაღმა გასულ ვერელებთან, მე დამტოვეს ახალ ხაზზე, ხოლო კარგარეთელი წავიდა კახელებისკენ, სადაც ახლოს ტელეფონიც იყო, საიდანაც ხიმშივეს და გენერალსაც უნდა მოლაპარაკებოდა. ცოტა ხნის შემდეგ მე შევნიშნე კახელების ხაზიდან დახვევა ნაწილობრივად. ასევე ხდებოდა მათ და ჩვენ შუა ძველ ხაზზე მდგარ სამტრედიის ერთი გუნდისკენ და მერე შორაპანელებისაკენ. რაშია საქმე? მე იქით გავაქანე ცხენი მაგრამ წინ შემომეგება სამტრედიის ბათალიონის უფროსი და მითხრა, რომ სარდლიდან ბრძანება მოსულა არსებულ ხაზის სულ დატოვების შესახებ და ამას ასრულებენო. უნდა დაგვეხია ჩვენც, მაგრამ ვატყობდით საშიში იყო ასეთ დროს დახვევა; ჯერ არ დაღამებულიყო და მტერი ხედავდა ჩვენ მოძრაობას და მას შეეძლო ესარგებლა ამით. ჩემი შიში არ გამართლდა და, როგორც შემდეგში გამოირკვა, არ გამართლდა იმიტომ რომ მტერი დიდი ზარალის გამო, თურმე დასახვევით ემზადებოდა. მისი ამ საღამოს დაყინებული აქტივობა და სამხედრო ეშმაკობაც თურმე იმისთვის იყო, რომ დაღამებისთანავე ფრონტი შეეშინეველათ მიეტოვებია. ჩვენ მაშინ ეს არ ვიცოდით და ამიტომ საქირო ზომებს ვიღებდით. მე დაუწინაურდი გვარდიას და როგორც კი ხევის გამოღმა ვაკეზე ავედით, ერთი ნაწილი სამტრედიელებისა და გუნდი ყვირილისა გავაწყვეთ და აუტეხეთ სროლა მტერს, ხოლო დანარჩენი გაუშვით. შარაძემ ჩამოიყვანა მარჯვნიდან ვერელები იმავე ველზე და მწყრივად გაემართა უკან, რომ ჩვენ სწორი ხაზი დაგვეჭირა. ამავე დროს შორაპანელების ორ გუნდს ეჭირა უკანასკნელი მალლობი ჩვენს გაღმა და ცეცხლს ანთებდა მტრისკენ ყველა მალლობებზე. მხოლოდ კარგათ დაღამების შემდეგ, როცა დარწმუნებით შეიძლებოდა იმის თქმა, რომ ჯარი ახალ პოზიციებს უკვე დაიჭერდა, მოიხსნა ესენი. უბედურება იმაში იყო მხოლოდ, რომ ჩვენ არ ვიცოდით სად დანიშნა სარდალმა ეს ახალი პოზიციები და არც მოდიოდა არავინ ამის სათქმელათ: არ იცოდა ეს არც წასულმა ჯარმა და თურმე არც მათ შეხვედროდა ვინმე წინ ამის მტკმელი. მოხდა გაუგებრობა: თურმე ყველა ეს ტელეფონით უთხრეს კარგარეთელს, ხოლო მან სიტყვიერათ გადასცა ბოლქვამდეს სამტრედიის ბათალიონის უფროსს, რომელიც ის ამბავი მოიტანა, რომ უნდა დავიხიოთო, ხოლო სად და რომელ ადგილზეო, ეს კი დაავიწყდა. ამის გამო ჯარს უვლია შიხილოვამდე და თვით წითელ ხილამდე.

მე შტაბის „ვესტავოს“ თანხლებით ასლანბეგლში ჩაუხვები, რომ შტაბში მაინც გამეგო რამე, მაგრამ შტაბი უკვე მოეხსნათ. დავყვი ქვეით, რადგანაც ხმა ისმოდა და წავაწ-

ყდი ღამეში კარგარეთელს, რომელსაც თავისი ცხენი დაჭრი-
ლისთვის მიეცა და ფეხით მოდიოდა. მისგან გავიგე ახალი
პოზიციები და ამის მიხედვით დაუწყეთ ძებნა ხაზსა და შტა-
ბის ახალ ბინას; მაგრამ ვერაფერი ვერ ვნახეთ. პირიქით, გზა
დავკარგეთ მინდორში და არ ვიცოდით საით მივდიოდით.
იძულებული ვიყავით უკან დავბრუნებულიყავით და მდინა-
რის მიმდინარეობაზე აგვედო მიმართულება (კომპასი ზედ
არ დავვირჩა), შემდეგ წამოვედით დასავლეთისკენ. გზაში შა-
რაძე და თუთბერიძე შეგვხდა ტრამვაელების გუნდით, რომ-
მელთაც ასევე გზა დაბნედათ ბნელაში და აღმოსავლეთის-
კენ მიდიოდნენ გამოვაბრუნეთ, წამოვედით და ცოტა სიარუ-
ლის შემდეგ წავაწყდით შიხალოსკენ მიმავალ გზას...

უკვე მზე საკმაოდ მცხუნვარე იყო, როცა წითელ ხიდს
მოუახლოვდით. გზაში ლაღო შემოგვეგება და გავიგეთ, რომ
ალექსანდრე ორი გუნდით ჯერ კიდევ არ მოსულიყო და
ყველა ჩვენზე სწუხდა. ის და ვალიკო ამ დილას ჩამოსუ-
ლიყვნენ თფილისიდან და ეხლა იმის ცდაში იყვნენ ახალი პო-
ზიციები ჩქარა დაეჭირათ, რომ მტერს არ ესარგებლა.

იქვე შიხალოს მალლობზე ჯიჯიხია აწყობდა კახელებს,
ხოლო მე გავყვევი შორაპნელებს ბაბაკიარზე. დაწვერვის შემ-
დეგ გვარდიამ დაიკავა კაკილიც და მის წინ მდებარე მალ-
ლობებიც. მოვიდა რეზერვიც და ახალი ძალებით დავიკავეთ
კაიმახლუს მალლობებიც. ამასობაში დავისვენეთ კიდევც, მი-
ვიღეთ პატრონები და ყუმბარებიც და ის იყო საბოლოო
შეტევაზე უნდა გადავსულიყავით, რომ მტერი საესებით გა-
გვენადგურებია, მაგრამ მან მოითხოვა ზავი და თფილისმაც
გადმოგვცა—სროლა შეგვეწყვიტა...

ზ. დათიაშვილი.

ნ ე კ რ ო ლ ო გ ი

ამხ. გალაქტიონ მისურაძე და ალბრესტი.

თავისუფალ ქვეყანას ყველაზე უსაშინელესი მტერი მოა-
დგა კარს.

უხეში ძალა წაღევას გვიქადა.

ქართლის სახ. გვ. ორ ფროტს მიაშურა— ცხინვალისა
და წითელ ხიდის. ბრძოლა გაჩაღდა სამკვედრო სასიცოცხლო.
კვლავ წარმოგვექიმა წინ ყოფნა არ ყოფნის საკითხი.

სახ. გვ. ისტორიული მისიის ასრულება ხედა არა ერ-
თხელ წილად.

იმედები გამართლდა და ჩვენ ყველგან გამარჯვებული გა-
მოვდივართ.

ამ საშინელმა ბრძოლამ ბევრი მსხვერპლი შეიწირა და
ჩვენს საყვარელ ოჯახს ძვირფასი მეგობრები მოსწყდა სრული-
ად უდროვოდ.

ასეთი იყვნენ ამხანაგები გალაქტიონი და ალბრესტი.

ამხ. გალაქტიონი ჯერ სიცოცხლით აღესილი 27—28
წლ. იშვიათ ალაგს იკავებდა ხოლმე სახ. გვ. ოჯახში. ხაშუ-
რის გვარდიაში დაიწყო მან პირველათ. მუშაობა უბრალო
გვარდიელის თანამდებობაზედ—შემდეგ აღვილი გვ. ოფიც-
რობისა დაიკავა, როგორც არა ერთ ბრძოლაში გამობრძმე-
დილმა და სამხედრო სპეციალობაში მკრძნემ.

1918 წ. აპრილიდან ის ხაშურის სახ. გვ. არ მოშორე-
ბია და არ ყოფილა თათქმის არც ერთი სერიოზული ფრო-

ნტი, რომ მას მონაწილეობა არ მიეღოს. ის როგორც ნამ-
დვილი რევოლიუციონერი, სულით და გულით მოყვარული
განთავისუფლებულ ქვეყნის შვილენი, ყოველთვის მზად იყო
მსხვერპლად შესწიროდა მოვალეობას.

ოხუნჯი, მუდამ მზიარული და თავის ორგინალური სუ-
ლიერი აღფრთოვანებით—მუდამ აღრფთოვანებდა ხოლმე—
რაც—უნდა გულ-გატეხილი ყოფილიყო ვინმე.

ის ცოტას ითხოვდა— დიდს საქმეს ემსახურებოდა და
იცოდა, რომ ჩვენი ბედი ჩვენივე გამოსაქვდი.

გვ. ალბრესტიც, ტომით გერმანელი, დღიდან გვარდის
ორგანიზაციისა ხაშურში თვალსაჩინო წევრათ ითვლებოდა
და თვისი მოვალეობის სრულის შეგნებით მსახურებდა გვა-
რდიაში.

აღერბეიჯანის ფრონტმა შეიწირა ეს ორი ამხანაგი
15 მაისს მტრის ტყვიამ გული გაუგმირა ორივე მათ და სრუ-
ლიადმოულოდნელად მოგვეწყვიტა.

30 მაისს, დიდებულად დასაფლავეს ამხანაგები ქა-
შურში—ზღვა ხალხი დაესწრო მათ დასაფლავებას.

ყველა დამსწრე გრძნობდა, რომ დაცემული მსხვერპლ-
თა ნეშთი ძვირფასია,...

მათ გმირულად შესწირეს თავი დემოკრატიის ბედნიერე-
ბას—მათ არ აშინებდათ სიკვდილი და აკი უშიშრად გმირუ-
ლად დასდევს თავი საზღვარის დასაცავად.

ეს იშვიათი სიკვდილი, მაჩვენებელია იმისა, თუ რა შეუ-
ძლია თავისუფალ ქვეყნის შვილებს და იმისაც რომ სისხლით
მოპოებულ რევოლიუციონურ მონაპოვართ უბრძოლველად
ჩვენ არავის დაუთმობთ. მუშათა კლასის მესაიდუმლემ ჩვენმა
ბელადმა გვითხრა „ან სიკვდილი ან გამარჯვებაო“ და აი ეს
გამარჯვებაც.

მოგვეყდა... აღარ გვყავს... გავგამორეს დროებით...

მათ აღრე შეაწყვეტინეს მაჯის ცემა, მაგრამ დარჩენილი
ამხანაგები მომენტს და დროს ეძებენ მათებრ ვაჟაკურად
მოიხადონ თავიანთი ვალი.

ხაშურის საქმო სასაფლაოამ კვლავ ჩაიკრა თავის გულში
ძვირფასი გვამები.

1917 წლის „დაშნაკცაკანთა“ მეოხეობით გაჩაღებულმა
სომეხ-ქართველთა ომმა საუკეთესო გმირი—ამხანაგები შე-
წირა. —

1920 წლ. გაკომუნისტებული აზერბეიჯანის მუხანათურ
თავხედურმა თავდასხმამ—კვლავ გამოგვაცალა ხელიდან იშვი-
ათი საყვარელი ამხანაგები.

ჩვენ შევეჩვიეთ მსხვერპლებს, მოვალეობათა ასრულება-
ნი თავისას მოითხოვენ. —

ჩვენ მზათა ვართ და გალაქტიონის და ალბრესტის ლო-
მაში, მამაცური—სიკვდილი ამას მოწმობენ.

დეე!.. ყველა ურწმუნო დარწმუნდნენ, რომ საქართვე-
ლოს დემოკრატია მისი ენერგიული დამცველი სახ. გვარ-
დია არავის ნებდებდა და მისი წმიდათა წმიდას სავანეს საქარ-
თველოს ბედ-იღბალს არავის ჩააბარებს.

ჩვენ ვეძებთ მომენტს ისევე ზედმეწვევით შევასრულოთ
ჩვენი ვალი თავისუფალ ქვეყნის წინაშე, როგორც ამხ. გალა-
ქტიონმა და ალბრესტმა.

თქვენი სიკვდილით თქვენ უკვდავყავით მეგობრებო თქვე-
ნი სახელი.

მშვიდობით...

საუკუნოდ იყოს თქვენი ხსენება...

თქვენი მოყვარული. ლიგა.

დე მოკვდეთ!..

ბიჭებო! მკიდროთ შემოკრებით,
ყველა გასწორდით წელშია!
მშობელი ტანჯვას ეძლევა,
სამშობლო განსაცდელშია.

შავი ტალღების გუგუნნი
ჩვენს საზღვრებს უახლოვდება...
მაისში ვარდი გვიჰქნება,
და სევდით გული ღონდება.

ცხოვრება დამშვიდებულნი
ბოროტის ხელით ირღვევა...
არ გვასვენებენ—უმანკოთ
სისხლი და ცრემლი იღვრება..

დე, მოკვდეთ, თუ კი სამშობლო
დაგვრჩება მანდილ-ანდილი...
არ გაუმართლოთ ჩვენს მტანჯველთ
ბოროტი გულის წადილი!

მაშ, ხელი ფარ-ხმალს? მოხუცო,
ქალარავ, ახალგაზღვებო!
ფუი, ორგულს და სულით მხდალს!..
თავდაცვისათვის წინ, ძმებო!

სხვისი არ გვინდა, და ჩვენსას
არავის მივცემთ ნებითა...
ყველა ჩავდგებით ჩვენს რაზმში...
წინ! ბრძოლის სიმღერებითა!

შავი ღრუბლები მოცურავს,
მოშხუის გააფთვრებული...
დე, მოკვდეთ! ოღონდ სამშობლო
დავსტოვოთ აყვავებული!

დ. მეჩონგურე.

ჯარის-კაცთა წერილები.

საყვარელო დედ-მამავ!

გიძღვნიტ გულითად სალამს და გისურვებთ ცხოვრება-
ში ყოველთავე კარგს, იმედია ჩემს ამბავს იკითხავთ, მე პლიერ
კარგათ ვარ ჯერ-ჯერობით, აწი კი მომავლის საქმეა.

მივიღე თქვენი გამოგზავნილი წერილი, რამაც მართა-
ლი გითხრათ გული შემიწუხა.

მამა ჩემო, შენ შეგნებულ კაცად გთვლიდნენ ჩვენს
გვარში, რადგან ყოველივე საქმის გაკეთება რიგზე და თა-

ვის დროზე იცოდი, მაგრამ ეხლა როგორც უფ-
რო შეგნებული გამოვსულვარ შენზე. **გიგლიორთაია**

შენ მწერ: რა არის შეილო ამ „საღლათობას“ ველარ
მორჩიო, ნუ თუ ტყუილათ დაადგინეს ამ ოჯახ-აშენებუ-
ლებმა, რომ სამსახურში წელიწადი და რვა თვე უნდა იმსა-
ხუროვო და შენ შეილო ორ წელიწად ნახევარიც შეგი-
სრულდაო, მე შეილო შენგან მოველოდი შეველას, მეგონა
განთავისუფლდები, ჯამაგირში ჩადგები და ცოტათი ოჯახს
ხელს შეუწყობო, სარჩო აღარ გეჟ და ერთი და მეორეო.

მამა ჩემო, არ გეუბნ ბოდი, რომ ოჯახში დარჩენილი
კაცი გარეთ წასული კაცის იმედით არ უნდა იკვებებოდეს
მეთქი და მერე ისიც ჯარში წასულის, აკი გელაპარაკებოდი
რომ სანამ ბლომად იყო ჩვენს სოფელში სიმინდი და პური,
ეხლავე ისესხე ფული და იყიდე წლის სარჩო და მერე რო-
გორც იქნება ვალს გავისტუმრებთ, მაშინ ფუტს ას მანეთად
ყიდულობდი და ეხლა ათასი მანეთი უნდა, აბა შეადარე?
შენ კი თურმე ჩემი იმედი გქონდა; იმას გაანთავისუფლებენ,
ჯამაგირში ჩადგება და მის შემოტანილ ფულით ვიყიდი სი
მინდსო.

მაგრამ ამას თავი დავანებოთ, შენ და შენი ბიძაშვილი
არ ბრძანდებოდით, რომ წრეულს ზამთარში თქვენს მეზობ-
ლებიდან შეისყიდეთ სიმინდი და ძაძა*) და გამოატანეთ თქვენს
უნცროს ვაყებს ქალაქში გასასყიდლათ, ის ძალიან გაგვხარ-
დათ მეგონი რომ თითოს ათ ათი ათასი მანეთი ჩამოგიტა-
ნეს, მაგრამ იმას კი ვერ გრძნობდით, რომ ის, თქვენი უკა-
ნასკნელი ლუკმა იყო, რომელიც ამოიძვრეთ პირიდან და
ეხლა კი შიმშილობას განიცდიოთ.

ასეთი მოქცევის შემდეგ შიმშილი ახია თქვენთვის, მაგ-
რამ რა ექნა რომ მეც სიმწუხარეს განვიცდი.

სამსახურის გათავების შესახებ, მამა ჩემო, ეს ჩემი და
თქვენი საქმე არ არის, ვინაც ჩვენ ჯარში წამოგვიყვანა,
ამათ ჩვენი გაშვების დროც კარგათ იციან. ვერ უყურებ
რომ ირგვლივ ჩვენს კეკლუც სამშობლოს მტრები დაზავრას
უბირებენ, განა მას დაჯავობა არ უნდა, განა შენი და სხვა
მრავალის შეილები რომ არ ვეყოთ აქ ამ წმინდა სადარაჯო-
ზე, თქვენ და თქვენი მეზობლები მაგრე მყუდროთ იცხოვ-
რებდით. ნუ თუ ვერ გრძნობთ საიდან მოიპოვეთ ეგ თავი-
სუფალი ცხოვრება, თავისუფლად ყანაში მუშაობა, და თავის-
უფლად სუნთქვა შენს მიწა-წყალზე და შენს ოჯახში.

მართლა, მამა ჩემო, რომ იწერები; ჩემი დამხარე იყო
ჩემი მეორე შეილი, ევეგენი, რომელიც ბაიუში „დეპოში“
მსახურებდა და ეხლა ისიც რაღაც გვარდიაში ჩაწერილათ
და ვი თუ, შეილო, ომშიც კი გაგზავნონო.

მერე აქ რა არის სამწუხარო, მამა ჩემო?

განა მონხარული არა ხარ და არ ამყობ, რომ სამშობ-
ლოს და შენივე თავის დასაცავად ორი შეილი გყავს სადა-
რაჯოზე. მაშ რასი გვარდიელია ან ჯარის კაცი, რომელიც
ომში არ გავა და მტერს ქართველურად არ გასცემს პასუხს.

მე ძალიან მონხარული ვარ, მამა ჩემო, ამით, რომ შენი
შვილები ბრწყინვალედ შეასრულებენ თავიანთ დავალებას
სამშობლოსადმი.

*) ძაძა მოჰყავთ იმერეთში, რომელიც მცხოვრებლებს სიმინდის
მაგიერობასაც უწევს ხოლმე შიმშილობის დროს.

ნუ სწუხარ, მამა, პატარა ხანს გვაცალე, ჩქარა იმ ინგლისელებსაც გავისტუმრებთ ბათუმიდან და მოვსტებთ კისერს ისე როგორც მატყუარა ადერბეიჯანს და დაიწყება ჩვენი ქვეყნისთვის ახალი ცხოვრება. ბათუმს და აჭარას დავიჭერთ, უცხოეთისკენ გზა გაიხსნება, და შემდეგ გვექნება თავზე საყრელი სიმინდიც, პურიც და ყოველისფერიც.

მაშინ, რა საკვირველია, საშსახურიდანაც განთავისუფლდებით.

ახლა კი მშვიდობით, უყვე მეცადინეობა გვეწყება და საწერათაც აღარ მცალია შენი შილი ჯ.-კ. აკაკი ფ.

პატრივცემული დაო თამარ!

მართალია, ჩემი წერილი არ არის ვრცელი, აქ გაჭიანურებას არ აქვს ადგილი, მაგრამ დამერწმუნე, რომ, მისი შინაარსი, ორიოდვე მგონობიარე სიტყვებით მკაფიოთ აიხსნება. ჩემდა სამწუხაროდ თქვენ მიერ მოძღვნილმა „ნობათმა“ წერილითურთ ამ უკანასკნელ რიცხვამდე ძლივს მოაღწია ჩემამდის; ამიტომ, მიღების უმალ ვწერ ამ წერილს, და გიძღვნივ წრფელი გულით უღრმეს მადლობას. როდესაც მივიღე საჩუქარი გავხსენი და ამოვიღე შიგნიდან პატარა წერილი და გადავიკითხე; რა შთაბეჭდილებას ახდენდა ჩემზედ, ან რა ნაირს სიღმობიერესა ვგრძნობდი მაშინ, ან კიდევ რა ნაირის ფიქრებით ვიყავი გარემოცული, ამას თქვენი მეტყველი გონება ნათლათ წარმოიდგენს... ასე ჩემო ძვირფასო დაო, ვერ შემძლიან გამოვსთქვა ყოველივე ის, რაც ამ დროს ჩემს გულში ტრიალებდა...

თურმე ყოფილა ისეთი წამიც, ადამიანის ცხოვრებაში, რომელიც კაცს ვერ შეუძლიან გამოსთქვას თავისი აზრი, და მდღეღვარება მეტის-მეტის ბედნიერების და სიხარულისგანით... მეც ეს შემთხვევით თუ სასწაულით, მომიხდა პირველათ შეხვედრა, ამ ზემოხსენებულ ჩემის სიტყვებთან; კვლად უნდა მოგახსენო რომ, ვერ გამოვსთქვი, ვერ გამოვსთქვი მეტი ჩემი ამ დროს მდგომარეობა თქვენდამი გამოსაგზავნათ; რასაც მარტო ცრემლებს-და შეეძლოთ, წვეთ-წვეთად ჩამოდენით მკაფიოდ ახსნა... იმ დროს როდესაც, ბ-ნ ფრონტის დამხმარე მთავარი კომიტეტის საშუალებით, რომელმაც დიდი და დაუღალავი შრომა გაეწია: დაგვირიგდა რა ძღვენი ჩვენ, ფრონტზედ მდგომნი ჯარის კაცნი დიდ სიამოვნებას განვიცდიდით... მჯერა, და დარწმუნებული ვარ, რომ თქვენ, ჩვენი დებიც კი, ყოველს თქვენს ენერგიას ხმარობთ, რათა თანაგრძნობა გავგიწიოთ... მოგწერამდით ყოველისფერს თუ რაიმე ცუდს მდგომარეობას ჰქონოდა ჩვენში ადგილი, თუ რაიმე ნაკლებულემა გვქონოდა; მაგრამ არავითარს შეწუხებას; არავითარს ნაკლებულეებას არ ჰქონია ჩვენში ადგილი. კვლად უნდა მოგახსენოთ რომ, როდესაც ჩვენ გვეწოდება „მხედარი“ უნდა გადავიტანო, დიდის მოთმინებით ყოველივე ის, თუ რაიმე შეგვემთხვა, ჩვენი დაბრკოლებანი... ამის სისრულეში მოყვანას გვიბრძანებს ჩვენი „შინა სამსახურის წესდება“... (იხ. მე-2 მუხ.) ასე ჩემო უპატრივცემულესო დაო! იმედია უპასუხოთ არ დამტოვებთ, და როგორც თქვენს ძმას, წერილების მოწერით მაინც მზრუნველობასა და თანაგრძნობას ვამიწევთ, რასაც დიდის აღფრთოვანებით მოგეგებებით, და მეც ერთი ათასად მადლობას გადაგიხდით...

კეთილი იყოს პირველი ჩვენი დაძმური შეხვედრა!..
 ჯ-ს კ-ცი მე-5-თე ქვ. ათას. 1-ლი გუნდისა:
 აღ. სკ-ი.

სანაპირო ჯარში კულტურული მუშაობის შესახებ.

ჟურნალ „მხედარში“ ა. წ. 6 ნომერში გამოქვეყნებული წერილი შემდეგი სათაურით „კულტურული მუშაობა სანაპირო ჯარში“ ამ წერილის ავტორი ფსევდონიმით „ა. გ.“, როგორც სჩანს არამც თუ იცნობს მიზანს რესპუბლიკის სანაპირო ჯარის დაწესებულისას, არამედ არ აქვს წარმოდგენა იმაზე, რომ როგორც მე, აგრეთვე ჩემი თანაშემწე ჯარში კულტურულ მუშაობის შესახებ, მრავალ ჩვენების გარდა, მრავალჯერ ვბრძანებდით სანაპირო ჯარში ამის შესახებ და ყოველთვის მიუთითებდით იმ ზომებს, რომელიც დაუყოვნებლივ უნდა გატარებულიყო ჯ.-კაცთა წერაკითხვის შესწავლისათვის და საერთოთ მათ განვითარებისათვის.

ბ-ნი ა. გ. სწერს... კულტურული მუშაობა სანაპირო ჯარში მხოლოდ ესლა იწყება ეტყობა, რომ ის არ ყოფილა გაცნობილი სანაპირო ჯართან და დაუწერია ის რაც მოსახერხებია ანგარიშის მიუტემათ.

ჩემი სანაპირო ჯარის უფროსის თანამდებობის შედგომისთანავე მე გავეცი ბრძანება, რომ სანაპირო ჯარში მოწყობილი ყოფილიყო ჯარის-კაცთა სწავლება წერაკითხვისა; გამოეწერათ ჟურნალ-გაზეთები და მოეწყოთ სადაც შესაძლებელი იქნებოდა სამკითხველოები. ჩემ მიერ არა ერთხელ რაზმების დათვალიერების დროს, დავრწმუნდი ჩემი ბრძანების შესრულებაში, ყოველს რაზმში ჯარის-კაცთათვის არის გამოწერილი გაზეთები, ჟურნალები, გახსნილია სამკითხველოები და ოფიცრები ასწავლიან მათ წერაკითხვას.

მართალია ყოველს ბინაზე თავის დროზე ვერ მიდის ჟურნალ-გაზეთები, მაგრამ ეს გამოწვეულია ტენიკური მიზეზებით.

ტყუილა წარმოუდგენია ბ-ნ ა. გ., რომ სანაპირო ჯარში კულტურული მუშაობა არ ყოფილა და ის აწი უნდა იქნეს დაწყებული, მე ვეკითხები მას საიდან გაიგო მან ის ცნობა, რომ კულტურული მუშაობა არ იყო, ბრძანდებოდა თუ არა ბ-ნი ა. გ. რომელსამე რაზმში..... სანაპირო ჯარში მოსახერხებელია ლექციების მოწყობა. ამის განხორციელება შეიძლება ისეთ ადგილებში, სადაც ერთ ადგილას რამდენიმე გუნდი სდგას, მაგალითად: ფოთში, დუშეთში, ახალციხეში, სიღნაღში, შულავერში და სხვა..... ემჩნევა, რომ ა. გ.-მ არ იცის თუ როგორი ორგანიზაცია არის სანაპირო ჯარში. მისი სიტყვებით, რომ ვითომდა მის მიერ ჩამოთვლილი ქალაქებში იდგეს სანაპირო გუნდები, სიმართლეს არ შეესაბამება, რადგან ჩამოთვლილი ქალაქთა რიცხვში არიან ისეთი ქალაქები დასახლებული სადაც სრულიათ არ არის არც ერთი სანაპირო ჯარის არამც თუ ნაწილი არამედ ერთი ჯარის-კაციც, ამის გარდა ვერსად ვერ ნახავთ სანაპირო გუნდს სანაპირო ჯარის პირები (ჯ.-კაცები) დგანან ბინებზე და განყოფილებებში არა უმეტეს 10—15 კაცისა.

უმჯობესი იქნებოდა ბ-ნი ა. გ. ჯერ გაცნობოდა სანაპირო ჯარს ჯეროვნათ და შემდეგ კი დაეწერა მისი საჭიროებაც და ნაკლიც და არა ბრმათ, ერთი კალმის მოსმით მოეტყუილებინა თავის თავი და აგრეთვე ის პირნი ვინც არ იცნობს სანაპირო ჯარის ორგანიზაციას და მასში მუშაობას.

სანაპირო ჯარის უფროსი
 გენერალი ახმეტელაშვილი.

ნებადართულია სამხედრო ცენზურისაგან.

პასუხის მგებელი რედაქტორი: ნ. კურდღელაშვილი.